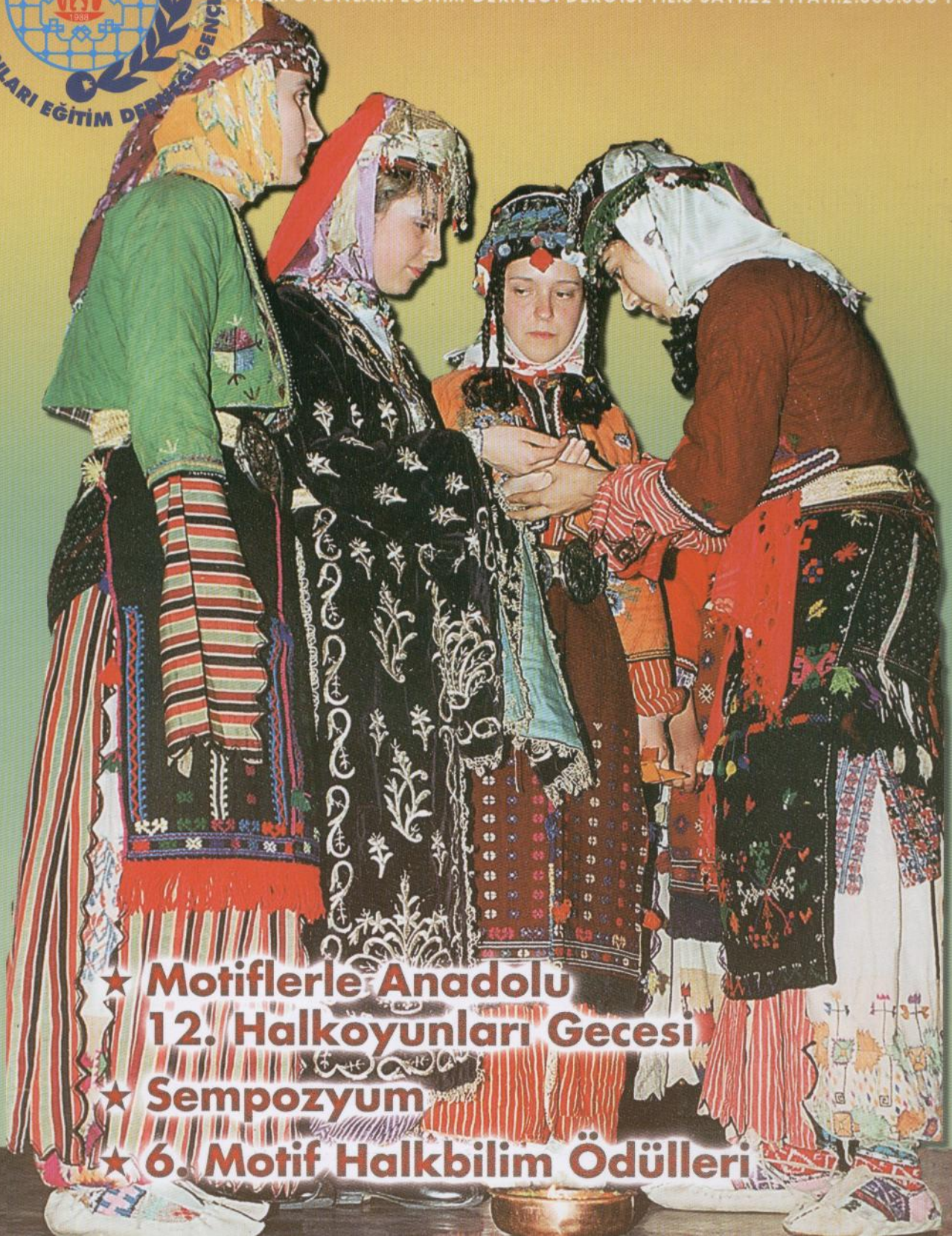

MOTİF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ DERGİSİ YIL:6 SAYI:22 FİYATI:2.000.000 TL.

- ★ Motiflerle Anadolu
- ★ 12. Halkoyunları Gecesi
- ★ Sempozyum
- ★ 6. Motif Halkbilim Ödülleri

The President Hotel

ISTANBUL

A window that opens out to the world from the historic city of Istanbul

A breathtaking view
of Marmara Sea
framed with minarets,
belfries and domes..

English Pub
with its special atmosphere

Pool Bar
with a marvelous view,
indoor pool, sundeck terrace
and panoramic terrace bar.

Ocakbaşı Restaurant
where you can taste the
best of Turkish and
International cuisine

**Pool, Golden Horn,
Bosphorus, Garden**
Meeting rooms of
30-500 persons

Marmara Ballroom
for special events...

204 modern rooms
with 8 suites

Tiyatro Caddesi No: 25 Beyazıt 34490 İstanbul / TURKEY

Tel: (90-212) 516 69 80 (20 lines) Fax: (90-212) 516 69 98 Reservations fax: (90-212) 516 69 99

<http://www.thepresidenthotel.com.tr> - e-mail: sales@thepresidenthotel.com.tr.

MOTİF

YIL:6 SAYI:22 TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2000

MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ
GENÇLİK KULÜBÜ Adına İmtiyaz Sahibi
M.Zeki Baykal

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü
Ekber Yeşilyurt

Kültür Sanat Danışmanı
Doç.Dr. Şenel Önal

Danışma Kurulu Başkanı
Doç.Dr. Fikret Değerli

Danışma Kurulu
Ekber Yeşilyurt
Emin Mancı
Fikret Değerli
M.Zeki Baykal
Sabahattin Türkoğlu
Şenel Önal

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Abuzer Akbıyık
Adli Ayter
Cüneyt Bekar
Ekber Yeşilyurt
Fatma Pekşen
Ferhat Baş
Fezra Sezer
Halil Atılğan
Hamit Çine
M. Zeki Baykal
Rasim Korkmaz
Sabahattin Türkoğlu
Selim Cihanoglu
Serdar Bombacı
Yrd. Doç. Dr. Şinasi Ünal
Yeşim Dalgıç
Yüksel Ayhan

Reklam ve Haber Merkezi Sorumluları
Sacide Güngör - Eda Bakkalbaş - Derya Barth
Gonca Bozyel - Asli Demirtaş - Zeynep Yazıcı
Emine Kalkan - Üzeyir Bölükbaşı - Mehmet Hakseven

Hukuk Müşaviri
Av. Zeycan Küçük

Muhabir
M. Zeki Baykal

Yönetim Yeri
Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği
Fevzipaşa Cad. No:124/2 Atikali-Fatih/İSTANBUL
Tel:0.212. 531 61 68
Fax:0.212. 635 52 43

Dizgi,Grafik, Yayına Hazırlık, Baskı
NUNU TANTİM
EYÜP YOLU ALTIPARMAK İŞ MERKEZİ NO:12/18
GAZİOSMANPAŞA -İST.
Tel:0.212. 615 70 02 - 615 72 23

Fiyat 2.000.000.-TL

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına,yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

MOTİF Dergisi süreli bir yayındır.

Üçayda bir ücretli olarak yayınlanır. Gönderilen yazıların yayımlanıp yayımlanmayacağı yayın kurulunun kararıdır. Gönderilen yazılar geriye iade edilemez.

İÇİNDEKİLER...

Türk Kültür Değerlerinin
Dünyaya Tanıtılması Adına...

In The Name Of Presenting
Turkish Culture Values To The World...

Motif'in 12. Kuruluş Yıldönümü
Coşku ile Kutlandı

Halk Oyunlarının Sahada Derlenmesinde
Müzik ve Usul Yönünden
Karşılaşılan Problemler

Bir Görüş... Halk Oyunlarını Sunmak...

Deriden Giyimın Kısa Tarihi

Sinop Yöresi Efsane ve Öykülerinden...

Radyo Tiyatrolarının Koşusu

Türk Halk Oyunları'nda
Etkileşimler ve Bozulmalar

Kırşehir Halk Oyunları Tarihçesi

Trabzon Yöresi Giyim - Kuşam

Halk Oyunlarında
Sahne Düzenlemesi Problemi

Bir Halk Konservatuvarı
"Urfa'da Sıra Gecesi"

Özay Gönülüm'ün Anısına...

Kütahya Yöresi Halk Oyunlarından Tanımlar

Kafkas Dansları

Dejenerasyonun Popüler Türküsü
"Gaydırı Gubbak Cemilem"

Almanya'da 6. Türk Halk Oyunları
Yarışması Gerçekleştirildi.

40 Anket

42 Motif'ten...

In The Name Of Presenting Turkish Culture Values To The World...

Dear Readers, as we know, good cannot endure evil. Evil cannot get along well with good and beauty. Anatolia, with its every piece of soil, is where Turkish civilization was born and developed for centuries, is an inheritance with its all beauties for Turkish youth. But every passing year destroyed this beauties. If we hold responsible ourselves in preserving our country's beauties, there's no doubt that every passing year wont be so unjust, exhausting, destroying and crushing. It's true that any kind of value may be decreased or exhausted by human but on the other hand our culture values may be increased by our will and love, and it would be inherited to new generation.

Economic, politic, social and culturel features play important roles while making a fortune but there're some others that are more important in this century. One of them is the studres to make culturel values live and to make them become widespread.

Today millions of people and associations, who study Turkish Folklore are the mediators of introducing Turkish Culture to other countries. Such works shold be supported and widespreaded to reach more people. With this conscrowness Motif Folk Dance Education Association is continuously working.

By participating domestic and international festivals, Motif Members are continuing 2000 year festivals enthusiastically. Our association took part in 36. Traditional Tekirdağ Cherry Festival as a domestic festival and Summerfest International Folk Dance Festival in Hungary as an international festival. Turkish usages, customs and traditions were introduced to other contries by mediation of these festivals where love, friendship, indulgence and fraternity are shared.

Domestic and international festivals have an important role of introducing Turkiye to other

countries, for that reason the groups that will present Turkiye internationally should be choosen among groups who are controlled by Ministry of Culture and who have serious works.

Dear readers, in this magazine you'll find the news about activities that are planned to organize during new season.

Our wish is to see you in all the activities that jill be organized and to hear your critisizm to orientate ourselves to better objectives.

Wish to be all together in all beauties where Turkish wages, customs and traditions are mode live.

Yours Sincerely

Zeli Bayraktar

Türk Kültür Değerlerinin Dünyaya Tanıtılması Adına...

Değerli okurlar; hepimizin bildiği gibi “güzel” kötüye tahammül edemez. Kötü, iyinin ve güzelin en büyük ve aman vermez düşmanıdır. Yüzyıllar boyunca Türk Medeniyetlerine beşiklik etmiş Anadolu'muzun her karış toprağı iyilikleri ve güzellikleri ile Türk gençliğine miras kalmıştır. Ancak aradan geçen yıllar doğalarında bulunan “Acımasızlık-yıpraticılık” gereği, bu güzelliklerden çok şey alıp götürmüştür. Oysa her birimiz, kendimizi yurdumuzun güzelliklerini korumakla mükellef saysak, hiç kuşku yok ki yıllar bu denli zalim, bu denli yıpraticı, bu denli yokedicı, bu denli ezici olmayacak, olamayacak ve hiçbir güzelliğimize toz konmayacak. Gerçi insan elinde bütün bu servetlerin kıymeti azalabilir ve hatta hiçe inebilir. Ama bunun, tam aksine kültür değerlerimiz yine Türk insanının iradesi ve sevgisi ile yücelerek, gelecek nesillere doyusıya yaşayabilecekleri kültür mirası olarak bırakılabilir.

Bir ülkenin bu gününün ve geleceğinin tayin edilmesinde, ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yapısı, bir bütün teşkil eder ve birbirinden ayrı düşünülemez. Ancak çağımızda aynı ölçüde, fakat daha fazla önem taşıyan başka göstergeler de söz konusudur. Bunlardan biri de kültür değerlerimizin yaşatılıp, yaygınlaştırılması adına yapılan çalışmalar ve akabinde oluşan gelişmelerdir.

Bugün Türk Folkloruna hizmet etmekte olan

yüzlerce kişi, kurum ve kuruluş, yaptıkları çalışmaları ile kültürümüze ışık tutmakta, bu değerlerin dünya ülkelerine tanıtılmasında aracı olmaktadır. Bu tür çalışmalar desteklenmeli ve daha geniş kitlelere hitap edecek şekilde yaygınlaştırılmalıdır. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği olarak bizler, bu bilinç doğrultusunda çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

2000 yılı faaliyetlerini büyük bir şevkle sürdürmekte olan Motif Ailesi, yurt içinde ve yurt dışında birçok faaliyete imza atmaya devam etmektedir. 36. Geleneksel Tekirdağ Kiraz Festivaline katılım ile yurt içi festivallerine iştirak eden Derneğimiz, Macaristan'da gerçekleştirilen Summerfest International Folk Dance Festivaline katılarak, yurt dışı festivallerinde de yer aldı. Sevginin, dostluğun, hoşgörünün ve kardeşliğin doyusıya yaşandığı bu festivaller aracılığı ile Türk örf, adet, gelenek ve görenekleri dünya ülkelerine tanıtılarak Türk Folkloruna hizmet maratonunda bir adım daha atıldı.

Yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen Folklor festivallerinin Türkiye'nin tanıtımına yapacağı katkı göz önünde bulundurulacak olunursa, konunun ciddiyeti, önemi daha iyi anlaşılacaktır. İşte sırf bu nedenle bile Türkiye'yi temsil edecek grupların Kültür Bakanlığı denetiminden başarı ile geçmiş ve ciddi çalışmalar içerisinde bulunan guruplar olmasına dikkat edilmelidir.

Sevgili okurlar; Motif'in gerçekleştireceği ileriyi yönelik faaliyetleri ile ilgili haberleri derginin içerisinde bulacaksınız.

Temennimiz, yapılan ve yapılacak olan tüm faaliyetlerde yanımızda olmanız ve eleştirileriniz ile bizleri daha iyiye ve güzele yönlendirmenizdir.

Türk, örf, adet, gelenek ve göreneklerinin doyusıya yaşatılacağı tüm güzelliklerde hep birlikte olmak ümidiyle.

Saygılarımla

Zeli Bayraktar

Sanatçı ve Halkbilimciler birarada...

Motif'in 12. Kuruluş Yıldönümü Coşku İle Kutlandı...

Ekber YEŞİLYURT
Halkbilimci - Ressam

Sıcak yazın başlangıcı sayılan Haziran ayında Motif'in geleneksel hale getirdiği Motiflerle Anadolu gecesinin hazırlıkları da bitmişti. Koca bir yılın ardından gençlerin emeği sergilenecekti. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda herkes heyecan içindeydi. Sahne arkasında genç öğrenciler sahnede ne yapacaklarını heyecanla birbirlerine sorup duruyorlardı, salon hınca hınç doluydu, protokol yerini almış, davetliler yanında birkaç eşini dostunu da getirince; salonda iğne atsan yere düşmeyecek bir yoğunluk oluşmuştu.

Sahne önünde İstanbul zevatı ve sanatçılar İzzet Altınmeşe, Sümer Ezgü, Hüseyin Turan,

Ertuğrul Polat, Kader, Cansever, Gaye, Murat Yıldız, Şafak Sönmez, Turgay Başyayla ve İstanbul'da bulunan folklor dernek temsilcileri diğer davetliler de programın başlaması için sabırsızlık gösterisinde bulunuyorlardı. Bu arada takdimci Fatih Mühürdar sahnede görüldü, gecenin anlam ve önemini anlatmak üzere Dernek Başkanı Zeki Baykal'ı sahneye davet etti. Başkan, alkışlar arasında mikrofona geldi ve "Değerli Misafirler, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneğimizin, 'Motiflerle Anadolu' gecesine hoş geldiniz" diye söze başladı. Baykal, konuşmasında şunları söyledi; "Geride bıraktığımız 1999 yılı içinde ülkemiz elem dolu günler yaşadı. Marmara depremi ve ardından gelen

birçok sel felaketleri güzel Türkiye'mizi yasa boğdu.

2000 yılının başlaması ile ülkemizde yenilikler, güzellikler yaşanmaya başladı.

Cumhurbaşkanımızın yeniden seçilmesi, Galatasaray'ın Avrupa Şampiyonluk Kupası'nı alışı ile başlayan güzel haberlerin arkasından, yurtiçi ve yurtdışı siyasi, ekonomik ve kültürel istikrarın sağlanması ile Motif'te de 2000 yılı ile yeni atılımlar ve güzellikler başlamıştır.

Derneğimizin 1999-2000 yılı programı çerçevesinde yapılması gereken etkinlikler teker teker oluşturulmakta, bugün yapılan Motiflerle Anadolu Gecesi etkinliklerimizin bir parçasıdır.

Biz Motif Halkoyunları Eğitim Derneği ve Motif Dergisi mensupları olarak kültürümüze hizmette sınır tanımıyoruz ve bu konuda taviz de vermek istemiyoruz.

Saygıdeğer konuklar, 1999-2000 yılı çalışma sezonu içinde yapılan ve yapılması gerekenleri sıralarsak;

Geleneksel Motif Ödüllerinin verilmesi

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 75.yılı ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700.yılı kutlama etkinliklerine katılma,

Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün düzenlediği Halkoyunları Yarışmalarının sponsorluğunu üstlenme,

Gaziantep Üniversitesi Konservatuarında Dernek Danışma Kurulu üyeliğimizin konferans verme davetine katılma,

Kültür Bakanlığı işbirliği ile Ekim ayı içinde sempozyum düzenlenmesi,

Macaristan'da yapılacak olan

Ekber Yeşilyurt,
M. Zeki Baykal ve
Küçükçekmece
Kaymakamı
Yüksel Alhan
geceyi birlikte
izlediler.

Geceye katılım
oldukça yoğundu.

Sanatçı
Hüseyin Turan
türkülerle
izleyenleri
coşturdu.

Sanatçı Murat
Yıldız türkü
ziyafeti çekti.

Sanatçı
Turgay Başayla
Nazlıcan
parçasıyla
izleyicileri
coşturdu.

Sanatçı Kader
Kardeşim
türküsünü
söyledi.

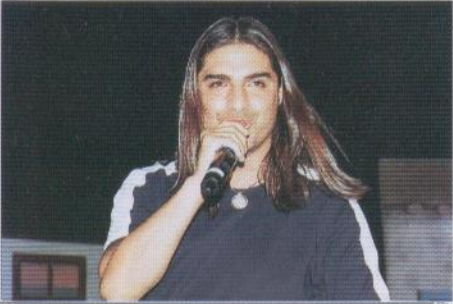

İzzet
Altınmeşe'den
İzzet-i İkrâm

Nazar Değmesin
Sümer Ezgü

Sanatçı
Şafak Sönmez

Sanatçı
Gaye Aksu

Motif
Halkoyunları
Topluluğu
geceye renk kattı.

Uluslararası halkoyunları yarışmasına katılma gibi faaliyetlerimizi sürdürmeye devam edeceğiz.

Değerli konuklar sözü fazla uzatmadan, sizleri bu yılki öğrenim kadromuzun yapacağı gösterilerle baş başa bırakıyor, hepinize iyi eğlenceler diliyor, saygılar sunuyorum."

Dernek Başkanı Zeki Baykal'ın konuşmasının ardından halkoyunları sunacak olan gençler davul-zurna eşliğinde sahnede yerlerini aldılar. Bu arada lazer gösterileri ile Motif'in oniki yıllık tarihi akışı davetlilerde hayranlık uyandırdı.

Dernek üyelerinin gösterimde bulunduğu halkoyunları toplulukları sırası ile sahneye davet edildi. Ardından sırasıyla Hüseyin Turan, Turgay Başyayla, Sümer Ezgü, Şafak Sönmez, Gaye Aksu, Murat Yıldız, Kader, Cansever, Ertuğrul Polat ve İzzet Altınmeşe'nin seslendirdikleri yöre türküleri ile coşkuyu doruğa çıkardılar.

Sahne alan sanatçılara Motif'in ambleminin yer aldığı plaketin verilmesinden sonra medyada yer alan ünlü mankenlerden Aysu Baceoğlu, Vahe Kılıçarslan, Berke Hürçan, Gürdalı Gürbüz, Fatma Yaman, Arzu Pavlova, Nilüfer Silsüpür, Sevilay Öztürk, Meltem Kalafat, Özge Özsayman, Ece Pirim ve Fulya Pirim folklorik giysiler içinde defile sunmaları ise gecenin medyada yer almasına vesile oldu. Bütün televizyon ve gazetelerde gecenin görüntüleri yer aldı.

Sevgili okurlar, Motiflerle Anadolu Gecesi'nin ardından 2000-2001 yılı sezonunda yine Motif ödülleri sahiplerini bulacak. Ödüller Halkbilimi Milenyum Büyük Ödülü Maddi Folklor Ürünlerini Derleme, Medya, Halkbilim, Türk Folkloruna katkı sağlayan kuruluş, Halk Müziği Teşvik, Halk Müziği Hizmet, Halkoyunları Organizasyon, Halkoyunları İcra, Halkoyunları Hizmet, Halkbilim Onur, Halkbilim Hizmet,

Halkbilim Teşvik, Halkbilim Araştırma ve Halkbilim Araştırmaya Teşvik şeklinde olacak.

İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halkoyunları Bölüm Başkanı Doç. Dr. Fikret Değerli, Tekel Halkla İlişkiler Müdürü, Ressam Ekber Yeşilyurt, Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü Sabahattin Türkoğlu, İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Çalgı Yapım Bölüm Başkanı Doç. Dr. Şenel Önaldı, Motif Halkoyunları Dernek Başkanı işadamı Zeki Baykal, Motif Yönetim Kurulu Üyesi Emin Mancı, Gazeteci Öğretim Görevlisi Erol Aktı'dan oluşan Ödül Tespit Komisyonu çalışmalarına başladı. Bu arada ödüle layık görülecek kişi, kurum ve kuruluşların çalışma ve teklifleri dernek adresine ulaştırılıyor.

Motif'in etkinlikleri arasında yer alan Kültür Bakanlığı ile ortaklaşa düzenleyeceği sempozyum, 19-21 Ekim 2000 tarihleri arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Tesislerinde gerçekleşecek. Sempozyumun konusu "Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi" olarak belirlendi.

Sempozyumdan Öğretim Görevlisi Abdullah Tekin, Ahmet Çakır, Ali Çavaz, Prof. Dr. Ali Rıza Balaman, Aykut Dalgıç, Cengiz Aydın, Ekber Yeşilyurt, Erdoğan Sevim, Erman Artun, Yrd. Doç. Dr. Faik Küçüktopuzlu, Fethi Karakeçili, Yrd. Doç. Dr. Feriha Akpınarlı, Doç. Fikret Değerli, Yrd. Doç. Dr. Gökten Ay, Hasan Basri Öngel, Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu, Hakan Himmetoğlu, Hollanda Dostluk Vakfı, Doç. Dr. İsmail Öztürk, Mevlüt Özhan, Mesut Güner, Nur Başkır, Prof. Dr. Örcün Barışta, Sabahattin Türkoğlu, Prof. Dr. Sadık Tural, Savaş Tuğsavul, Seyhan Livanelioğlu, Şahin Ünal, Yrd. Doç. Dr. Şinasi Ünal, Prof. Dr. Taciser Onuk, Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, Doç. Dr. Tülay Uğuzman Er, Yener Altuntaş, Prof. Dr. Zeki Kuşçulu, Zuhâl Arıkdal bildiri sunacaklar.

Ünlü
Mankenler
otantik
giysilerle
göz
doldurdu.

Başkan Zeki
Baykal
Mankenlerle
Halay Çekti.

Sümer
Ezgü'nün Anı
plaketini Zeki
Baykal verdi.

organizasyonunuzu... bekleyeceğiz. Güzel alan... Tüm... yönetimi... teşekkür ediyoruz

Gece İle İlgili Ne Dediler...

Muhabirimiz Mehmet Hakseven'in mikrofonuna yansıyanlar...

Muhittin Yıldırım

Öncelikle Türk kültürüne yapmış olduğunuz hizmetlerden dolayı öncelikle başkanınız ve tüm Motif ailesine çok teşekkür ederim.

Bu akşamki Motiflerle Anadolu Gecesi, gerçekten çok güzel oldu ve bir ilke imza atan halk giysileri kostümlerinin defilesi kültürümüze vermiş olduğunuz değer en güzel örneğidir bence...

Motif Dergisi olarak sizlere teşekkürler ediyoruz, bizleri yalnız bırakmadığınız için...

Sanatçı Hüseyin Turan

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin gerçekleştirdiği bu güzel organizasyonda yeniden sizlerle birlikte olmaktan mutluyum. Motif'in kuruluşunun 12.yılına halkbilim camiasından ve sanat camiasından arkadaşlar ile birlikte kutluyoruz. Bu çok güzel ve özel bir şey. Ne mutlu ki, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği halkbilim camiasını ve halk müziği camiasını biraraya toplamayı başarabilen bir dernek. Ben derneğinizin yabancısı değilim. Çalışmalarınızı biliyor ve takdir ediyorum. Bu organizasyonda bizlere de yer verdiğiniz ve halk kültürünü, örf ve adetleri bu kadar güzel yaşayıp, yaşattığınız için emeği geçen herkese ve tabii ki, tüm Motif ailesine teşekkür ediyorum. Derneğin gerçekleştireceği tüm organizasyonların içerisinde sesimle ve sanatımla var olmak beni mutlu edecektir.

Sanatçı Sümer Ezgü

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği'nin faaliyetleri hakkında söylenecek o kadar çok şey var ki, nereden başlanır ya da nasıl özetlenir bilemiyorum. Derneğin faaliyetlerinde bizzat bulunmaya ve o güzellikleri teneffüs etmeye özen gösteriyorum. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği, 12.kuruluş yılında bizleri yeniden

Sanatçı Turgay Başyayla'nın Anı plaketini Ekber Yeşilyurt verdi.

İzzet Altınmeşe plaketini Zeki Baykal'den aldı.

Küçükçekmece Kaymakamı Hüseyin Turan'a plaketini verirken.

Sanatçı Kader ve Cansever

Sanatçı Ertuğrul Polat ve Serkan Sönmez

Anadolu'nun dört bir köşesine taşıdı. Oyunlarımızı ve müziğimizi motif motif işledi. Bu güzellikler içerisinde böyle bir gecede duygu coşkusu yaşamamak mümkün değil. Yaptığınız her tür faaliyet inanıyorum ki, diğer derneklere de örnek teşkil edecek ve illere imza atarak bu camianın içerisinde ayrıcalıklı yerinizi her zaman koruyacaksınız. Dün ve bugün olduğu gibi ben her zaman Motif'in yanında yer alacağım. Türk gençliğine bu güzellikleri taşıyan ve yaşatan bir kurumun yanında olmak bir görevdir diye düşünüyorum. Tüm Motif ailesine teşekkür ederim.

Sanatçı Ertuğrul Polat

Motif'in 12. kuruluş yılında bulunmak beni daha uzun yıllar bu dernek ile birarada tutmaya yetecek. Bunu tüm samimiyetimle söylüyorum. Bu gece insanlar halkoyunlarını, halk giysilerini ve halk müziğini iç içe yaşama fırsatını buldular. Basının çok yoğun ilgisini görüyor. Bunun sebebi sanırım bu nitelikte organizasyonların çok az yapılıyor olması. Eminim basın mensubu arkadaşlar da bu fırsatı kaçırmak istemediler. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ile henüz yeni tanıştım ama bu akşam burada bana yaşattıklarından sonra Türk kültürüne hizmet eden büyük bir kurum olduğuna inandım. Dilerim Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği bundan sonraki çalışmalarına da yine bu çizgide ve daha geniş kitlelere uzanarak devam eder. Kısacası aranızda bulunmaktan mutluyum.

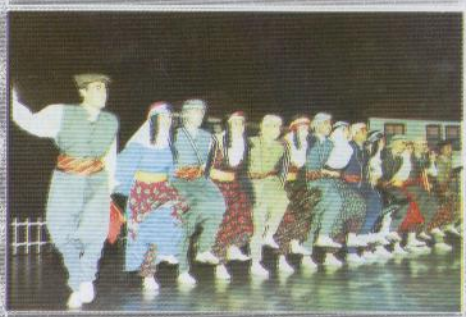
Sanatçı Cansever

Böyle güzel bir organizasyonda sanatçılara da yer verdiğiniz için teşekkür ediyorum. Tamamen halk kültürünü bu kadar güzel işleyen ve yaşayıp yaşatan, bu insanlara teşekkür etmemek mümkün değil. Her ayrıntı o kadar güzel işlenmiş ki, insan nefes bile almadan sahnede olan güzellikler ile bütünleşiyor. Motif'in organizasyonunda ilk kez bulunuyorum. Ve eminim bundan sonra da hep olacağım. Türk kültürü bir derya gibi. Bu akşam da Motif bizleri adım adım Türkiye'nin dört köşesine taşıdı. Unutulan değerlerimizi bizlere yeniden yaşattı. İnanıyorum ki insanlar bu akşam buradan ayrılırlarken bir sonraki organizasyonunuzu hevesle bekleyeceklerdir. Güzel olan bu zaten. Tüm yönetim kuruluna teşekkür ediyorum.

Dernek Başkanı M. Zeki Baykal Gaziantep Emniyet Müdürü Ali Kalkan ile birlikte

Doç. Fikret Değerli diploma almaya hak kazanan öğrencilere plaketlerini sunarken...

Diyarbakır yöresi halkoyunları ekibi sahnede...

Halk Oyunlarının Sahada Derlenmesinde Müzik ve Usül Yönünden Karşılaşılan Problemler

Halil ATILGAN

Müzik ve oyun birbirini tamamlayan iki unsur olmasına rağmen şimdiye kadar terazinin oyun kefesini ağır basmış, onun için de oyun birinci plana çıkmıştır. Oyun müzikleri ise enstrümcülerin bildiği şekilde çalınmış, oyun icrasında davul, zurnanın sesini bastırılmış oyuncular da davulun ritmiyle oynamışlardır. (Davul-zurnayla oynanan oyunlar için geçerlidir) Oyun müziklerinin notalarının olmaması, eğitmenin müziği bilmemesi icracılara müdahaleyi engellemiş o günden bu zamana kadar da böyle gelmiş, (istisnalar hariç) daha da devam edecek gibi görünüyor. Devam etmemesi için, oyun müziklerinin notaya alınması, enstrümcülerin, oyun eğitmeninin müzik bilgisine sahip olması gerekir.

Şimdiye kadar masa başı ve sahadaki derleme çalışmaları da böyle yapılmış. İstisnaları saymazsak oyuna yeteri kadar özen gösterilmesine rağmen müzik kaale alınmamıştır. Bu duyarsızlık oyun müzikleri notalarının yazılmasını engellemiş, çalgı takımının, oyun eğitmeninin nota bilmemesi halk oyunları ezgilerinin çeşitli şekilde çalınıp okunması sonucunu çıkarmıştır. Bunun engellenmesi için oyun müziklerinin notalandırılması, eğitmenlerin de müzik bilgisine sahip olması gerekir. Uygulamaya koymak için de oyun müziklerinin derlenmesi, derlenenlerin de yeniden incelenerek notalarının yazılması sorunun büyük ölçüde çözümlenmesini sağlayacaktır. Bunun için de;

• Konuyla ilgili Araştırma Ekibinin Kurulması

Bu ekip; yöreyi iyi bilen klavuz, müzik uzmanı, oyun uzmanı, yöre oyunlarını bilen uzman ve ses kayıt cihazlarını kullanacak teknik elemanlardan oluşmalıdır. Ekibin temel taşları olan oyun ve müzik uzmanlarının folklor ve halk edebiyatı konusunda da bilgi birikimine sahip olması karşılaşılabilecek problemlerin çözümlenmesine yardımcı olacaktır.

Ekibin sahadada derlediği oyun müzikleri mümkünse birkaç kaynaktan dinlendikten sonra değerlendirilmeli ve kesinlik kazandırılmalıdır.

Oyun müziklerinin ritmi bölgenin halk ezgilerindeki ritim özelliğiyle karşılaştırılmalıdır. Zira 9/8, 7/8'lik bir oyun müziğini nota ve usül bilmeyen ritimci 5/8'lik vurabilir. Ben böyle bir hadiseyi Kültür Bakanlığı HAGEM Daire Başkanlarından Sayın Ahmet Çakır ile Bodrum'un Çökertme mevkiinde yaşadım.

Bodrumda yaptığımız araştırmalarda yöre ezgilerindeki 9/8'lik usul hakimiyetini tespit etmiş, Folklor Edebiyat'taki (Sayı 13, Sayfa 90) "Bodrum Türküleri"yle ilgili yazımda bunu özellikle belirtmiştim.

Yörenin kaynak kişilerinden Yatağan'lı Mehmet Topçu, ben ve Ahmet Çakır, Bodrum Çökertme mevkiindeki bir lokantada ud ve ritimle masaları dolaşan bir gruba rastladık. Masa masa dolaşıp meşk yapan grup bizim masamıza da geldi. Başladılar yöre ezgilerinden örnekler çalmaya. Ud çalan kişi parçaları da okuyordu. Okuduğu bir halk ezgisi 9/8'likti, ama ritim 5/8'lik vuruyordu. Ben ritimciye konuyu aktardım. Ondan sonra ezgi usulüne uygun olarak icraa edilmeye başlandı.

Bir başka örneği de Burdur ekibinde yaşadım. "Hatçem çıkmış gül dalına" türküsünü solist 9/8'lik okuyor ve çalıyor, ritim parçayı 4/4'lük bazen de 5/8'lik vurmaya çalışıyordu.

Bolu türküleriyle ilgili çalışmamda bu konuyla ilgili başka bir tespitim daha oldu. "Kına yolladım sana" adlı türkü TRT repertuarına Bolu'dan girmiş, usulü ise 10/8'lik başka bir örnek daha yoktu. Bolu'nun Köroğlu'na sahip çıkmasına rağmen ne yazık ki Köroğlu türküleri TRT repertuar kayıtlarına başka yörelerden girmiş. Sadece;5-7 Haziran 1982 yılında Bolu'da yapılan Köroğlu Semineri'ne Köroğlu Ezgileri adlı bildiriyle katılan İsmail Hakkı Akyoğlu, H.B. Yönetken, Rıza Yetişen, M. Sarısözen tarafından 28 Temmuz 1948 tarihinde Bolu'dan Hakkı Özsaz'dan derlenen Köroğlu türküsünü notaya almış, kendisinin derlediği Köroğlu türküsüyle birlikte notalarını yayınlamaya Bolu'dan da Köroğlu türkülerinin kaynaklara geçmesini sağlamıştır.

Anadolu'da Köroğlu türküleri 5-10/8'lik olarak karşımıza çıkar. Güreş ve Sinsin havası olarak bilinir. Halbuki Köroğlu türkülerinin kaynağı olan 5-10/8'likler Doğu ve Güneydoğu Anadolu halk müziğinin temel usullerinden biridir. O halde neden Bolu'da bu usuller yok denilirse; ya Köroğlu Bolu ve civarında yaşamamış veya Köroğlu'nun şiiirleri Doğu insanları tarafından müziklendirilmiştir. Şayet Bolu ve civarı 5/8'lik usullerin yoğun olduğu bir bölge olsaydı böyle bir sorun yaşanmazdı. M. Sarısözen ve ekibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki 5/8'lik usul hakimiyetini bildikleri için adı geçen tarihte derledikleri Köroğlu türküsünün Bolu'dan TRT repertuarına geçmesini sağladılar. Sağlamadıklarına göre düşünmek gerek.

Bolu Mudurnu'dan Ayhan Çakır ve Esat Yazgan'dan derlenen "kına yolladım sana/Kınalan da gel bana" türküsü usul, ezgi ve tavır itibarıyla Bolu kokmuyor. O halde bu usuller ezgileriyle Bolu'ya dışarıdan gelmiş ve yerleşmiş denilebilir.

Derleme ekibindeki kişiler oyun müziğini derlerken bu konuya dikkat etmeli. Yörenin usul karakterini gözönüne alarak değerlendirme yapmalıdırlar. Zira her yörenin kendisine has bir usul karakteri vardır. Derlenecek ezgide bölgenin usul karakterine riayet edilmiyorsa; (yine istisnalar hariç) ezgi dışarıdan ithal edilmiş veya ritimci usulü vuramıyordur. Mesela; Ege'de 5/8'lik bir usulle karşılaştığımız zaman üzerinde hassasiyetle durmamız gerekir. Zira bu ölçü Batı'da yok denecek kadar azdır. Burdur'daki teke zotlatmalarında ise rastlamak mümkün değildir. Zotlatmalar 9 zamanlı usullerin en hareketlileridir. Ritimci bunu 5/8'lik olarak vurabilir. Onun için uzmanların bu konuda gerekli hassasiyeti göstermesi gerekir.

Derlenen oyun müzikleri sözlü ise halk edebiyatı yönünden analiz edilmeli, sözleri yazılmalı, kafiye, işleyiş ve tema bakımından değerlendirilmelidir. Kafiyesi tutmayan sözler kayıt esnasında tespit edilmeli, bilinmeyen ve yerel sözcükler kaynak kişi ve kişilerden öğrenilmelidir.

İşte bu tür değerlendirmelerin yapılmaması, yöre tavır ve

uslubunun derlemeciler ve oyun eğitimcileri tarafından yeterli kadar incelenmemesi sonucunda, Çukurova'da "Adana köprü başı" diye bir oyun türetilmiş, yöre ekipleri de bunu yarışmalarda oynamaktadır. Bu türkünün oyunu yoktur. Türkü, 1963 yılında Adana İl Radyosunun Çukurova'dan Sesler Topluluğunun yöneticisi Selahattin Sarıkaya tarafından o yıllarda bestelenmiştir. Sarıkaya'nın bestesi olduğu MESAM kayıtlarında mevcuttur. Böyle bir türkünün Adana halk oyunları literatürüne nasıl geçtiği maçhuldür.

Yine hepimizin bildiği, bir zamanların çok popüler parçası "Şen'ola düğün şen'ola" adlı beste formundaki türkü de Adana halk oyunları literatürüne girmiş, bestekarı belli olmayan oyunlar arasında yerini almıştır. Bu ezginin bestesi Cemil Demirsipahi'ye, sözleri de Ceyhanlı Hasan Turan'a aittir. Hasan Turan önce "Ana beni eversene" şiirini yazarak anasına evleneceğini duyurmuş, sonra da düğünün yapılmasını arzu etmiş, "Şen'ola düğün şen'ola" şiirini yazmıştır. Bu şiir de Cemil Demirsipahi tarafından bestelenmiştir. Hasan Turan'ın Kültür Bakanlığı yayınları arasında çıkan "Nem'alacak felek benim" kitabının 3. sayfasında "Ana beni eversene, 5. sayfasında da Şen'ola düğün şen'ola" şiirleri kayıtlıdır.

Ayrıca; "Baba kızın çok muyudu/ Bir kız sana yük müydü" diye başlayan Çukurova'nın meşhur gelin ağılatma türküsü de halk oyunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelin ağılatma havasının da oyunu yoktur. Gelini ağılatırken söylenen bir türküdür. Çukurova'da çok popülerdir. Ne yazık ki bu da türkülü bir oyun olmuştur, Adana halk oyunları arasında yerini almıştır.

Muzaffer Sarısözen de; Adana, Pozantı, Belededik (Karapınar) Tahtacılarından derlediği Toros Tahtacı Mengi'sine halay havası diyerek benzeri bir yanlışlığa düşmüş, ezgi TRT kayıtlarına da öyle geçmiştir. TRT repertuar sıra no 37 olan Mengi halay değildir. Toros tahtacılarının cemlerde samaha hazırlık amacıyla oynadıkları mistik özellik taşıyan bir oyundur. (Tahtacılarla yaptığımız görüşmelerde samaha hazırlık amacıyla mengi dönüldüğü, mistik bir özellik taşıdığı ifade edilmiştir. Ancak amacından saptırılmış eğlenceye yönelik bir oyun konumuna gelmiştir. Tıpkı samahların gösteri yerlerinde, düğün salonlarında dönüldüğü gibi) Muzaffer Sarısözen yöreyi, yöre oyunlarını Toros Tahtacılarını tanımış olsaydı sanırım böyle bir yanlışlığa düşmemiş olacaktı.

• Derlenen Oyun Müziklerinin Notaya Alınmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Oyun müzikleri sözlü ise, vokal ve çalgı notaları ayrı ayrı yazılmalıdır. Zira türkülü bir Konya oyununda sesin ve sazın tavır ve üslup farklılığı hemen kendini gösterecektir. Şimdiye kadar yapılan uygulamalarda maalesef vokal esas alınmıştır. Halk müziği notalama sisteminde de bu böyledir.

Oyun müziklerinin notalandırılmasında önemli bir husus da ezgi metronomlarının yazılmayıştır. İki üç bölümlü oyunlarda yeldirme bölümü olmasına rağmen metronom belirtilmemiş, oyunun hızı enstrümcuların keyfiyetine bırakılmıştır.

Oyun müziklerinin notalandırılmasında bir diğer husus da; çalgı ve okuyucu nüanslarının, oyunun başlangıç ve bitiş yerlerinin tespit edilmesidir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde başta da söylediğimiz gibi oyun müziklerinin notalandırılmasına hiç ehemmiyet verilmediği, birbirini tamamlayan oyun ve müzik terazisinde müzik kefesinin oldukça hafife alındığı görülecektir.

İddiamızı T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan Van yöresi derlemesi, Diyarbakır Halk Oyunları ve Giysileri, Erzurum Halk Oyunları ve Giysileri adlı kitapların oyun notalarıyla ilgili bölümleri doğrulamaktadır.

Van Yöresi Derlemesi adıyla yayınlanan kitabın "Halk Oyunları Müziklerinin Notaları" adlı bölümünden birkaç oyun notasını aynen alarak konuyu sizlerin de bilgisine sunmak istiyoruz.

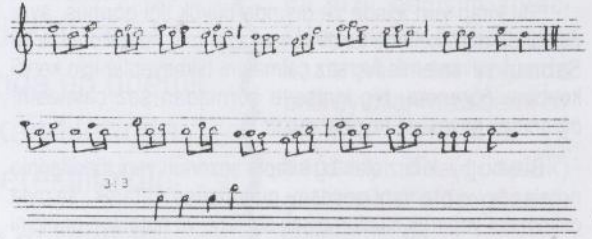
SINCANI

1.Örnek: Sayfa 42, SINCANI

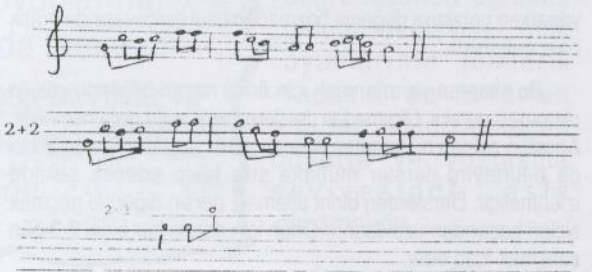
2.Örnek: Sayfa 42, BABLEKAN

BABLEKAN

3.Örnek: Sayfa 43, LİZAN

LİZAN

Yukarıdaki adı geçen kitaptan verdiğimiz örnek notalar incelendiğinde:

- Nota yazım tekniği ve estetiğinden yoksun olduğu,
- Metronom eksikliği,
- Usul rakamı ve ölçü çizgilerinin eksikliği,
- Oyunun başlangıç ve bitiş yerlerinin gösterilmeyişi,
- Usul rakamının olmadığı,
- Notaları yazanın dahi anlayamayacağı,

Hemen tespit edilecek, halk oyunlarında müziğin ciddiye alınmayışının da güzel bir örneği olarak kayıtlara geçecek, bilimsellikte hiç ilgisi olmadığı esefle görülecektir. Böyle bir çalışmaya; T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürü M. İhsan Coşkun tarafından önsöz yazılması, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın adının bulunması da caiz değildir. Bilimsel olmayan bu tür çalışmalar kurumun itibarını sarsar. Kurumların böyle yanlışlıklara düşmemesi için; yayınlanacak kitabın bilim kurulları tarafından veya konunun uzmanları tarafından incelendikten sonra yayınlanması, benzeri hataların yapılmasını engelleyecektir.

Kitap yazmak, nota yazmak, oyun ezgisini notaya almak uzmanlık işidir. Bu konuda yapılan her çalışma konuya gönül verenlere örnek olmalı, konuya bilimsellik kazandırmalıdır. Oyun oynama, bilimsel çalışmayla karıştırılır, aradaki fark belirlenemezse kaş yapayım derken göz çıkartılır. Sonuçta biraz bağlama çalanın metot yazmasına döner.

Söz bağlama metodundan açılmışken elimde hasbelkader geçen bir bağlama metodunun özelliklerinden kısaca bahsetmek, yorumunu da size bırakmak istiyorum.

Metodun beşinci baskısı 1983 tarihinde yapılmış. Metodun kapak sayfasının başında "Bağlama Öğreniminde Devir" ortada ise "Bu kitapla 7'den 70'e her insan saz çalar" ibaresi bulunmaktadır. İzmir'de Efes Matbaacılık tarafından basılan metodun yazarı Sesigüzel Saz Sarayı sahibi Durmuş Özalay'dır. Metodun önsözünün altında "Mutlaka Okuyun" ibaresi bulunmakta ve devam etmektedir:

"Bu kitap yurt içinde ve dışında büyük ilgi görmüş, aynı zamanda dış ülkelerde takdirname kazanmış Folklorumuzu ve Sazımızı sevenler ile hiç saz çalmasını bilmeyenler için kendi kendine öğrenme, hiç kimseye sormadan saz çalmasını öğrenmek gayesiyle hazırlanmıştır.

Beşinci baskımız olan bu kitapta sezonun yeni türkülerinin notalarını ve pratiğini gecesini gündüzüne katarak, saziyla çalışmalar yaparak sazdan çıkan seslerin ve notaların pratiğini kağıt üzerine dökerek sizlerden emeğini esirgemeyen Aşık Durmuş hiçbir kitaptan kopye çekmeden kendi emeği ile hazırladı.

Bilindiği gibi; nota kulağımıza hoş gelen seslerin porte üzerine yazıları işaretleridir. Saz öğrenmek isteyen kişiler nota bilmedikleri için türkülerin nota isimlerini yazarak fakat bunu yaparken notaların değerini bozmadan usul çerçevesinde pratik hale getirmiştir.

Bu kitaptan yararlanmak için önce nazari bilgilerin çok iyi okunması gerekir. Okumadan derslere kati surette geçilmemelidir. Ancak o zaman bu kitaptan istenen yarar sağlanmış olur. Şunu da belirteyim dersler mutlaka sıra takip edecek şekilde izlenmelidir. Derslerden birini atlamak, dersin diğerine geçmek sizleri başarıdan uzaklaştırır. Onun için dersin her birini 2-3 gün çalışmak icap eder.

Bu kitap saz çalmasını hiç bilmeyen bir kişiye mutlak surette hiç olmazsa bu kitaptaki türkülerini çaldırır. Bu kitap saz çalmasını öğrenmek isteyen kişiyi bir ay saz dersi almış gibi eğitir. Bundan sonra televizyonda, radyoda ve herhangi bir müzik ve enstrümandan kulağımıza gelen sesleri sazın perde aralarında pratik araştırma yaparak kolaylıkla çalabilirsiniz. Bundan sonra sahnede veya bir sanatçıya pratik olarak eşlik edebilirsiniz. Buna içtenlikle eminim. Başarılar dilerim" diyerek Aşık Durmuş Özalay kitabın önsöz yazısını noktalamış.

Takdir edersiniz ki, metot yazmak uzmanlık işidir. Uzman olmayan kişilerin metot yazması, kitap yazması (istisnalar hariç) böyle gayri ciddi adını dahi koyamayacağımız çalışmaların ortaya çıkmasını sağlar. Bu da ülkemizde müziğin ve sanatın ne kadar ucuz olduğunun bir göstergesidir.

Artık 2000 yılına girerken bu konuda ülkemizde de birtakım değişikliklerin olması gerekir. Bizler gönül veren kişiler olarak toplum karşısına en güzel örneklerle çıkamazsak, oyun müziklerini ilmi bir şekilde derlemek, notalandırmak metronom ve davul ritmini yazmak hayal olur. Olmaması için halk oyunları ile ilgili çalışma yapan kurum ve kuruluşların oyun müzikleri konusunda ciddi çalışmalar başlatıp işin takipçisi olması gerekir. Aksi takdirde ırmak akar bizler de bakarız.

Not:Bu tebliğ, T.C. Kültür Bakanlığı HAGEM ve Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Halk Oyunları Bölümü'nün müştereken hazırladığı Halk Oyunlarının Sahada Derlenmesinde Müzik ve Usul Yönünden Karşılaşılan Problemler Sempozyum'unda tebliğ olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

Akyoğlu İsmail Hakkı, Köroğlu Semineri Bildirileri. Kültür ve Turizm Bak. MİFAD Yay.No:47.15 Başbakanlık Basımevi Ankara 1983

Atılın Halil, Çukurova Türküleri Adana Val. Yay.Burcu Ofset Mat. Ankara 1998

Atılın Halil, Mersin'de Halk Oyun. Toplu Bakış İçel Kül. Der. S:3 S:24

Atılın Halil, Müzik Bilgisi Olmayan Halk Oyunları Eğitimcilerinin Oyun Eğitiminde Karşılaştığı Problemler. Güneyde Kültür Der. 1990 Sayı:14 S.18

Atılın Halil, Halk Oyunları Yarışmalarında Kazanan Kim., Güneyde Kül. Der. S.12

Baykurt Şerif, Anadolu Kül. ve Türk Halk Dans. Yeni Doğu Mat., Ankara 1995

Eroğlu Dr. Türker, İnsan ve Oyun. Milli Folklor Yayınları, Kayseri 1994

Eroğlu Dr. Türker, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Halk Oyunları ve Halayların İncelenmesi, Kılıçaslan Mat. San. Tic. Ltd. Şti., Ankara 1995

Hacıbekiroğlu Erol, Van Yöresi Derlemesi, Ankara 1992

Hacıbekiroğlu Erol, Erzurum Halk Oyunları ve Giysileri, Ankara 1994

Hacıbekiroğlu Erol, Diyarbakır halk Oyunları-Giysileri, Ankara 1994

Alluntaş Yener-Çakır Ahmet-Bozyiğit Ali Esat-Güner A. Kazım Ankara Seymen Oyunları ve Kıyafetleri., Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd. Halk Müziği ve Oyunları Dizisi No:8

Gazimihal M. Ragıp, Türk Halk Oyunları Kataloğu II.Cilt (Baskıya Hazırlayanlar: Nail Tan, Ahmet Çakır) Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd. Halk Müziği ve Oyunları Dizisi No:17 Ankara 1997

Gazimihal M. Ragıp, Türk Halk Oyunları Kataloğu I.Cilt (Baskıya Hazırlayan, Nail Tan) Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi Yay.No:7 Ankara 1991

S. Goldstein Kenneth, Sahada Folklor Derleme Metotları., Kültür ve Turizm Bakanlığı MİFAD Yay.No:49 Ankara 1983

Şenel Eden Suna, Hareket Notasyonu, Halk Oyunları Yazımı3.Kitap İzmir 1990

Turan Hasan, Nem Alacak Felek Benim., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997

Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri 26-28 Ekim 1987 Ankara, Kül. Bak. MİFAD Yayınları No:102 Ankara 1998

Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri 6-8 Mart 1990 İstanbul Kül. Bak. Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara 1991

Bir Görüş...

Halk Oyunlarını Sunmak...

Cüneyt BEKAR

Ege üniversitesi DTMK THO Bölümü Öğretim Görevlisi

Toplulararası sosyal ve kültürel ilişkilerin kurulmasında en çarpıcı ve en etkileyici özelliklere sahip olan Halk Oyunları, halk kültürünün sahneleme olanakları en fazla olan ve geniş kitlelerin halen ilgiyle izledikleri, canlılığını koruyabilen ender öğeleridirler. Bu noktada; izleyiciye neyin, nasıl ve de ne şekilde ulaştırılması gerektiğinin tespiti önemli olmaktadır. Bu düşünceden hareketle halk oyunlarını "Sahnede Sunuş Biçimleri" o incelikle ele alınmalıdır.

Yalnızca bundan beş sene öncesine kadar, sergileniş amacı bile tam anlamı ile bilinmeyen, yalnızca göze ve kulağa hitap eden bu tip gösteriler, genellikle "yürüyelim, hata yapmayalım, sürekli gülelim, kendimizi beğendirelim yeter..." gibi komik benzetmelerle amacının hangi mantığa hitap ettiğinin bile düşünülmediği klasik sergileme biçimleri dahilinde izleyicilere aktarılmıştır. Yürütülen mantığın yanlışlığı elbette ki tartışmasız net biçimde ortadadır.

Dikkat edilmesi gereken asıl nokta; topluluk oyuncularının teknik yeterliliklerinin ve canlılıklarının başarıda en önemli ölçüt olduğunun kendilerince biliniyor olması gerekliliğidir.

Ayrıca; sahneleme tekniklerinin, oyunlarda grup üyeleri arasındaki birlikteliğin, oyunların geleneksel adım ve müzik yapıları içerisinde karakteristik özelliklerini de dikkate alarak, figürlerin ve adımların çarpıtılmamasına da özen gösterilmelidir.

Meseleye için özü bakımından yaklaşacak olursak; cevaplandırılması gereken ilk soru, "seyirciye

neyi ve ne şekilde anlatmalıyız" sorusuna yanıt aramak olmalıdır.

Her ne düşünce ile olursa olsun, amacın iyi bir biçimde oyunları sergilemek olduğu unutulmaz ise imkânlar ölçüsünde teknik yönlerine verilebilecek yeterli özen ve ağırlığın, istenilen konu ve olay halk oyunlarının sürükleyiciliği içerisinde kolaylıkla seyirciye ulaştırılacaktır.

Günümüzde önlenemeyen hızlı değişim süreçleri içerisinde, halk oyunlarımızın da; Sunuş, Biçim ve Görünüm bakımından değişkenlikler göstermesi kaçınılmaz olmuştur. Ancak bu hızlı değişim süreci izleyicinin beğenisini kazanabilmesi yolunda halk oyunlarımıza belirli bir ölçüde zenginlik ve beğeniyi de (güzellik) getirmekte olup gözardı edilmemelidir.

Yine unutmamak gerekir ki, toplumun beğeni ve istekleri doğrultusunda uğramış olduğu değişimler halk oyunlarının folklorik yapısını da tamamen ortadan kaldıracak boyutta ve yozlaşma seviyesinde asla olmamalıdır.

İşte bu özelliklerinden dolayı halk oyunlarımız sahnede sunulmuş safhasında hayatın özünden kaynaklanan sosyal ve kültürel niteliklerin yerine bozulan tüm ilişki ve değişimlerin yeniden düzenlilik kazanabilmesi, dengeye oturtulması ve karşılıklı uzlaşma safhasında ortak noktaların bulunması gibi önemlilik arzeden, hayata dair birçok özelliğin de düzene girmesinde sahiplenme işlevini de üstlenmiş olacaktır.

Saygılarımla...

Dikkat edilmesi gereken asıl nokta; topluluk oyuncularının teknik yeterliliklerinin ve canlılıklarının başarıda en önemli ölçüt olduğunun kendilerince biliniyor olması gerekliliğidir.

Yine unutmamak gerekir ki, toplumun beğeni ve istekleri doğrultusunda uğramış olduğu değişimler halk oyunlarının folklorik yapısını da tamamen ortadan kaldıracak boyutta ve yozlaşma seviyesinde asla olmamalıdır.

Deriden Giyim'in Kısa Tarihi

Sabahattin TÜRKÖĞLU

Yıldız Sarayı Müzesi Müdürü

Sibiryanın gineyinden
"kam" adı da verilen
şaman elbisesi.
Başlığında çeşitli
tüyler bulunmakta
elbisesinden de çeşitli
kumaş parçaları
sarılmaktadır.

Another shaman's cos-
tume, this one from
southern Siberia.
Called "kam", the
headress is
decorated with
feathers and the
robe is
decorated
with bits
of fabric.

tüyleri yolunmuş, tüyleri içe dönük olarak görülebilmektedir. İnsanların hayvan postunu nasıl kullandıkları arkeolojik belgelerle, toprak altından ele geçen tasvirli buluntularla açık olarak görünmektedir. Bu konuda en çarpıcı örnekler Sümer sanatında izlenebilmektedir. Hayvan postunun Sümerler tarafından nasıl kullanıldığını hatta bu lükse ancak Kral ve zenginlerin sahip olabildiğini görüyoruz.

Bazı dinlerde ise deri giymek yasaktır. Budizm bunlardan biridir. Budistler deri giyimden uzak durur, bunun yerine bitkisel malzemeyi kullanırlardı. Deri dayanıklı malzeme olması bakımından da tercih edilmiştir. Bundan dolayıdır ki yün ve pamuk eşyaya göre daha uzun yaşayabilmektedir. Bazı mezarlarda özellikle bırakılmış deri kıyafet

İnsanoğlunun hayvan derisiyle olan ilişkisi çok eskilere, tarih öncesi çağlara kadar iner. İlk insanlar da iki önemli ihtiyaç diğerlerine göre ön plana çıkmıştır. Bunlardan biri enerji tazelemek için gıda sağlamak, diğeri ise soğuktan korunmak için kendini sıcak tutacak bir nesneye sarılmak. Bu iki ihtiyacına da aynı zamanlarda kavuştuğu söylenebilir. Aç kalmamak ve postuna sarılmak için hayvanları avlamak yeterli olmuştur. Böylece dokuma olayı oluşuncaya kadar elbise ihtiyacının hayvan postunun çeşitli şekillerde kullanılmasıyla giderildiği anlaşılıyor. Bu kullanım biçimi tüylü,

ve süs eşyaları günümüzde bile müzelerde muhafaza edilebilmektedir.

Türklerde Deri Kullanımı

Türklerde deri eşya sürekli varolmuştur. Atlı kültür denen Orta Asya'daki yaşantıdan, göçebe yaşamı da içine alan uzunca zaman diliminde deri en önemli kullanım eşyalarından biri olmuştur. Kullanımda giyim ve giyimde de Orta Asya Steplerindeyken ilk avlanma dönemlerini ve at sırtında geçirdikleri savaş ve göç yaşamlarını örnek gösterebiliriz. Zira bu tür bir yaşamda deriden giyim kuşam en ideal kıyafet şekli olmuştur. İskitler ve Hunlar'a ait olup da Kurganlar'da ortaya çıkarılan bu tür elbiseler mevcuttur. Bunlar arasında günümüzde de halâ geçerliliğini sürdüren kıyafet tiplerinin varlığı dünya giyim tarihi bakımından büyük önem taşır. Pantolon, ceketin ilk görüldüğü yer Orta Asya'dır. Eski Hunlar ve İskitler tüylü deriyi ters çevirerek

elbise yapmış ve giymişlerdir. Bilindiği gibi Hunlar, Türklerin atalarıdır. İskit vazoları üzerinde kabartma olarak işlenmiş insan tasvirlerinde bu durum açıkça görülmektedir. Aslında Türklerin iç don dedikleri mintanları da kısmen deriden yapılıyordu. Bunlar dışında iki ayrı aksesuarı da zikretmek gerekir. Bunlardan biri sarkancalı kemerler, diğeri ise kukuletalı ve sarkıntılı kolları olan başlıktır.

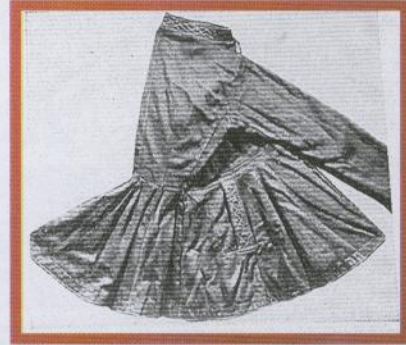
Bu her iki aksesuar da asırlarca Türkler

tarafından kullanılmıştır. Kırmızı edik ise Maraş ve çevresinde giyilirdi.

Bütün bunların yanında Anadolu'ya özgü en eski ayakkabı çarık ve yemeni'dir. Bu türler zengin olmayan halk tarafından daima giyilegelmiştir. İlk Türklerde Budizm'in yayılmasıyla azalan deri elbise kullanımı

tarafından kullanılmıştır. Uygurlar, Oğuzlar ve Göktürkler de duvar resimleri ve balbal denilen heykellerde sarkancalı kemerleri görmek mümkündür. Bilindiği gibi bu gelenek Anadolu'ya göçtükten sonra da terkedilmemiş, Karadeniz sahili halkı tarafından ve Kuzey Doğu Anadolu erkekleri tarafından günümüze kadar kullanılmıştır. Kemer sarkancalarına zamana ve ihtiyaca göre bıçak, yiyecek ve tütün torbası, kama, ot torbası vb. şeyler asılırdı.

Soğuk havalarda çene altından ve boynu saracak şekilde bağlanacak biçimde kolları olan sivri başlıklarda bu bölgeler halkı tarafından ve Kafkasya'da giyilmekteydi.

Ayak giysileri olarak eski Türklerin kısa ve uzun çizmeler giydiğini görüyoruz. Konçları diz üstüne gelecek kadar uzun olanları Selçuklu tasvirlerinde de görülür. Kadın ve erkek en çok giyilen ayak giysisi ise edik idi. Sarı renkli edik

İslamiyet'in kabulü ile yeniden artmış ancak, dokumanın karşı konulmaz gelişimi karşısında belirli aksesuarlarla sınırlı kalmıştır.

Sinop Yöresi Efsane ve Öykülerinden...

Feyza SEZER

Sinop Yöresi Halk Oyunları Eğitmeni

Sinop'un Bey Kızı Öyküsü

Sinop beylerinden birinin güzel mi güzel bir kızı varmış. Hem akıllı, uslu hem bilgiç. Onunla evlenmek isteyen birçok da bey oğlu varmış ki, kız bunlardan hiç birine yüz vermezmiş. Âşıklar o kadar çoğalmışlar ki, bey kızı sonunda "Benimle evlenmek isteyen gelsin, tek sorum var. Bu soruma doğru cevap verene varacağım" demiş, kestirip atmış. Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar derler ya, ne kadar âşık varsa: "Ben bu sınavı kazanırım" diye bey konağının yolunu tutup, divanda toplanmışlar. Bey kızı şöyle tepeden bakıp, "Söyleyin bakalım" demiş. "Dünyada bilgiden üstün ne vardır?" Kimi dinden, kimi imandan, kimi de ahlâktan, soyluluktan söz edip durmuş. Ama bey kızı hiçbirine kulak asmamış. Bir köşede boynu bükük bir felek fukarasına gelmiş sıra. Bey kızı: "Eee... sen söyle bakalım" demiş. "Bilgiden üstün ne vardır?" Herkes, bu garip oğlancık ne cevap verecek diye bakınır, o da cevap verir. "Aşk vardır" der, bilgiden üstün aşk vardır. Çünkü aşk, ne okumakla, ne yazmakla, ne de bilgiyle olur. Aşk öyle bir kuvvettir ki, Ferhat'a dağları deldirmiş, Mecnun'a çölleri aştırmış, Kerem'i oduna yandırmıştır. Böylece bey kızı bu garip gençle evlenmiş.

Efsane

Vaktiyle bir ermiş, bugünkü Sarı Kum Gölü'nün bulunduğu yerdeki köye gelir. Birkaç kapıyı dolaştıktan sonra evinin önünü süpüren bir kadına: "Acım, beni doyur" der. Kadın, "Kocam değirmene gitti. Evde ne bir yemek ne de bir dilim ekme yok. Ateşe çocuklarımı kandırmak için külden çörek attım" der. Ermiş, kadına "Getir onu, o yenir" der. Kadın getirir, ermişe verir. Ermiş ekmeği (kül yığını) eline alır. Kırdığında mis gibi buğday ekmeği olur. Kadına: "Çocuklara ver yesinler" diye uzatır. Kadın karşısındakinin ermiş olduğunu anlamıştır. Ermiş, kadına atının terkesine

atlamasını, hiç geri bakmamasını söyler. Kadın, atın terkesine atlar. Epey ilerlerler. Bir ara kadının aklına çocukları gelir-gelmez geri bakar. Bir de ne görsün! Köyün bulunduğu kısmı su basmıştır. Büyük bir çığlık atar. Ermiş, kadına: İntizar ederek "Taş ol" der. Kadın attan düşmüş ve gerçekten de taş olmuştur. Burası bugün Sinop'luların en çok ziyaret ettikleri, adak adadıkları, şifa bekledikleri bir mağara şeklinde olan Cicikli Türbe'dir. Halk arasında Sarı Göl'ün oluşumu böyle bir efsaneye dayanır.

Hikaye

Kırık bilezik

Sinop Jandarma Teğmeni Nuri Bey'e İl Jandarma Komutanı Haydar Bey, Sinop dağlarında yaşayan ve 15-20 yıldır yakalanamayan eşkiya Kurt Mustafa'yı yakalama görevi verir. Nuri Bey Sinop'un eşrafından Balıkçı Selim Ağa ile Halime kadının oğludur. Nuri Bey emrine verilen 20 kişilik jandarma müfrezesi ile Sinop çevresinde Kurt Mustafa'yı aramaya başlar. Saatlerce at koştururlar. Eşkiyayı bulabilecekleri köylere uğrarlar. Hiçbir ize rastlayamazlar. Yakalamak umuduyla dağlara ve dağ köylerine doğru giderler. Bir gece, aramaya bir kuru içinde ara verdiklerinde çevreden gelen silah sesleri duyarak yükselen yalımlar görürler. Sesler ve yalımlar bir köy düğünü şenlendirmektedir.

Teğmen birkaç kişi alarak, diğerlerini köy dışında bırakarak düğünün yapıldığı meydana girerler. Köyün muhtarı ve düğün ağası teğmeni karşılarlar. Şeref konuklarına teğmenin tam karşısında oturan ve köylülerin büyük saygı gösterdikleri Mustafa Ağa karşılamaktadır. Eğlenceler gün ışıncaya kadar sürer. Teğmenle Mustafa Ağa sık sık göz göze gelirler. Ağanın çok etkili bakışları vardır. Gün ışıncaya Mustafa Ağa köylülerden atını ister. Ağa ile birlikte bir küme silahlı da atlanarak köyden ayrılırlar.

Radyo Tiyatrolarının Koşusu

Fatma PEKŞEN

Araştırmacı - Yazar

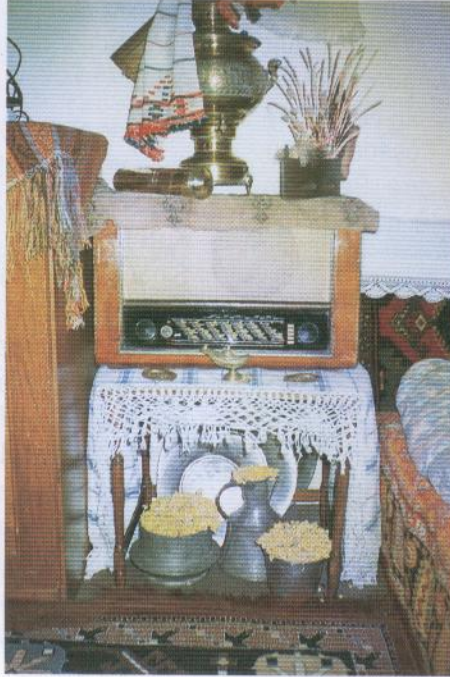
"Saçmalığı daha başından belli oldu, hiç tiyatro koşar mı demeyiniz sakın. Elbette koşmaz ama elindeki radyoda tiyatro varsa, radyoyu taşıyan şahıs da koşuyorsa işte o zaman radyo tiyatrolarının koşusu olmuş olur. Oh be, nihayet başlığın ne anlama geldiğini buldum.

Eskilerin deyimiyle aletirik (elektrik) evlere girmeye, ışıl ışıl ortalığı aydınlatmaya başlayınca onu ilk takip eden cihaz da iradyonlar (radyo) olmuş. "Gişiler gayfeye acenis diyemeye gedyiler her akşam" desem, bu sözün kaçta kaçını anlayabilirsiniz? Anlayamadınız değil mi? Neyse becerebildiğim kadarıyla tercüme edeyim; "erkekler kahveye ajans-haber dinlemeye gidiyorlar her akşam" demek oluyor. Acenis ajans yani haber için sadece kahvehanelerde bulunan radyolara hücum edermiş aklı erenler. Gaza yapılan zamdan tutun da Kore Savaşı'nın gidişatına kadar her konuyu nefes almadan dinleyen kişiler kah üzülerek, kâh sevinerek buruk bir vaziyette dönmüşler evlerine yıllar yılı. Eh artık aletirik melmekete gelür de, şu kadar gişi durur mu? İlk başlarda sadece yol aydınlatmak için dikilen direklere tek tük rağbet olduysa da yavaş yavaş benimsenmeye başlanmıştır. Bizim lisedeki müdürümüz her zaman gülerak anlatırdı: "Eve elektrik aldık ama, anamın akli bir türlü yatmadı. Yumruk büyüklüğündeki ampulün çok yükseğe asıldığını söylüyor da başka bir şey söylemiyor. Neyse akşam oldu, anam inanmaz bakışlarla ampule bakıyor, başını sağa sola çeviriyor. Sonunda dayanamayıp patlıyor. İyice karanlık çökmeden merdiven tutalım da şunun gazını tuzunu koyun dedi. Sadece dokunmayla parlak ir ışığın yandığını öğrenince de hem güldü hem sevindi hem de şaşırđı rahmetli..."

Az önce anlattığım gibi elektriğı radyolar takip

etmeye başlamışlar birer birer. Önce kocca kocca mahallelere bir adet radyo düşmüş, o mahalle şereflenmiş gururlanmış hatta radyonun ev sahipliğini yapan aile biraz da kibirlenmiş. Derken ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü ya kuvvetli bir hamalın sırtından yavaşça dış kapıdan içeriye adımını atmış ya da evin pazusu güçlü delikanlısının kucağından...

Eve radyo girer de oğullarına kız arayan analar zaptolur mu artık? Oğlanın yaşı başı, mesleğı, aylığı, evin aletiriğı, iradyonu hep sayılır kız tarafına gururla; hele bir de kız evinin aletiriğı, iradyonu yok ise, kızın da hayallerini böylesi erişilmez lüksler süslüyorsa içi gider artık.

(Bu arada beni, o günleri yaşayan birisi zannetmeyiniz, ben daha yolu yeni yaralamış miniminnacık bir çocuğum. Üstelik ben doğduğum gün, övünmek gibi olmasın eve hem elektrik gelmiş hem de radyo. Bizim sülale hayırlı olsun demek, çay içmek için hücum etmişler bizim haneye. Kusur bırakmamak kaydıyla anacığım hepsine hizmet etmiş; herkes evine dağıldıktan sonra ben dünyaya selam vermişim. "Kızın ayağı uğurlu geldi" diye düşünmüş hısım akraba. Yani uzun lafın kısası, bendeniz elektrik ve radyo ile doğduğumdan beri tanışıyorum.)

İçemize elektriğın teşrifinden sonra radyoların da evlere buyur edilmesi, yüzyılların geleneklerini bir kalemde silip atmış. Önceleri evlerdeki ihtiyarlar söylenmişler, parayla eğlenme, parayla aydınlanma gereksiz bir gider diye. Çoluk çocuk gözünü radyoyla açarsa, büyükler kulaklarını radyoya verip de işi gücü aksatırsa başımıza taş değil de ne yağar!

Öyle ya da böyle kabullenilse de kabullenilmese de aileden biri olmaya başladılar elektrikle radyolar. İlk zamanlar evin bir tek odasına priz yerleştirildi, en gerekli bir iki odasına ampul takıldı. (Ütü mütü,

buzdolabı fırın çook sonraları geldi) Birgün baktık, anamın çeyiz sandığı kadar "içinde adam olan kutu", başköşeye oturtulmuş. Daha bizim kadınlarımızı zaptedene aşkolsun. Tozlanmasın, her önüne gelen elini değdirmesin diye basmadan fırırlı entari dikip geçirdiler başından aşağıya. Daha orta kesimlerde oturanlar, dışarlı tanidıkları olanlar kare veya yuvarlak dantelden fistanlar yaptılar radyoya.

Evin çocuklarının hiçbir zaman el uzatmadığı, asık suratlı bir büyüğün -ki ya babadır ya dede, normalde güleç olan çehreler görev aşkıyla asılmak zorundadır.- parmaklarının temasıyla cızırtılar, hışırtılar arasında yıllarca konuk oldular odalara. Ama o dönemin çocuklarının hayalini tek bir şey süsledi: Evde kimsenin olmadığı bir gün, içi adam dolu kutu açılacak ve içine kaç kişi sığıdığı anlaşılacak! bilemiyorum, mahalleden bu hayallerini gerçekleştiren üç kardeşin dışında emellerine kavuşan oldu mu? Evde kimsenin olmadığı saatlerde, radyoyu parçalayıp meraklarını gideren üç kafadar kardeş, babalarından yedikleri beşkardeş tatlısından doymamış olacaktı ki bir gün de "Herkesin saati duvarda asılı da bizimki niye masanın üzerinde" diye düşünüp bir karışlak çiviyle camının orta yerinden duvara çivilemişlerdi. Anası, babası nasıl bir tepki verdi bilemiyorum ama, bu yaramaz çocukların kırmızı kurdeleli teşekkür belgesi almadıkları da muhakkak...

Elektriğin gelişi, radyoların odalara dantel fistanlar içinde yeni gelin gibi buyur edilmesini anlatmaktan, asıl anlatacağım şeylere sıra gelmiyor. Aileden biri gibi kabul gören radyolara, ana baba veya evde herhangi biri olmadığına çocuklara dokunma şerefi nail olmuştu. (4-5 yaşlarındayken erkek kardeşim bahçeden bir kirpi yakalamış, sütlerini çıkarıp kirpiyi içine koyup eve getirmiş; o zamanların oturma odalarında kanaviçe işlemeli karyolalar olurdu ya, anamın karyolasının üstüne kirpiyi bırakmış ve radyoyu sonuna kadar açmış. Annem bahçeden geldiğinde, bangır bangır bağır bir radyo, bir kirpi ve evin son numarasını oturur bulmuş. "Oğlum ne yapıyorsun" sorusuna verilen cevap ise oldukça net ve masumane: "Kirpiye radyo dinliyorum" Hala anlatır ve güleriz en son radyo dinleyecek varlığın karyola üstündeki keyfine...

Büyüklerden çocuklara, çocuklardan kedilere kirpilere kadar epeyce bir zümreye hitap eden içi adam dolu kutu, bazan da zorla dinlettiriliyordu mahalle halkına. Köylülerin gözünde şehirli, şehirliğin gözünde köylü grubunda olan biz ilçelilerin yakın dostu olan bağ-bahçe işleri, evlere şenlik bir komşumuzun sayesinde çabucak bitiyordu. Gece ikidebir kadife parçasıyla iğnesi silinen günün modasını yansıtan müzikler evin reisi tarafından, bahçeye çekilen birkaç telin biraraya gelmesinden müteşekkil orkestradan mahalleye yayın yapıyordu. Neyden bahsettiğimi

anladınız değil mi? Şu zamane çocuklarının ne yazık ki tanıma şerefine erişemediği plak ve pikaptan söz ediyorum. Tezekmiş, çamur sıvaymış, ot biçmekmiş (bizde aslında ot döşemek denir) gece plak ziyafeti çeken ailenin yeni yetme oğlu tarafından az bulunuyor olacak ki gündüz de radyo tarafından tamamlanıyor ve mahalle kadınlarının vaktin nasıl geçtiğini bile anlamasına fırsat verilmeden zevk ile bitiriliyordu. Toprakla hayvanla içiçe geçen yaz ayları, bir eli kırmızımtrak ergenlik sivilcesinde bir eli de radyonun siyah düğmesinde tapulu olan delikanlının arabesk merakı yüzünden yorulmayı bile düşünmeyen kadınlar tarafından çok seviliyor, güz aylarının gelmesi istenmiyordu. Yeni yeni piyasaya çıkan arabesk parçaları bulmak sevda derecesinde olduğu için cızırtılara, hışırtılara aldırmdan, yanlış hatırlamıyorsam Polis, Mamak, Meteoroloji, Kıbrıs gibi isimlerle anılan istasyonları buluyor, yaşının verdiği enerjiyle usanmadan dinliyor ve dinletiyordu.

Bildikleri oyun havalarına benzemeyen bu iç bayılıcı yeni müzik, ikidebir gidip gelen cızırtılar arasında yaşlı hayli ilerlemiş hanımlara kadar her yaştan saç uzunlara sunuluyor ne elektriğin harcanması hesaba katılıyordu ne de zavallı kadınların kulaklarının dayanma gücü...

Kıbrıs savaşı yaşandığı aylarda (aslında harekâti denmeliydi) oğlu Kıbrıs'ta asker olan bir anne de eli işte kulağı isteklerde günlük işlerini yapıyor bir yandan da oğlundan haber bekliyordu. İsteklerde söylenen bütün isimlerden Zekerriya ismini buluyor büyük bir iştahla "Aha Zekerriya bize istek istemiş, anama babama hediye ediyorum" dedi diyordu. Tam anlaşılamayan, mıy mıy eden sesiyle bir bayan spikerin Kıbrıs'a has Türkçesiyle "Burası Kıbrıs Bayarak Radyosu..." diye başladığı istek listesinden çoğunluğu askerlerden oluşan şarkı-türkü gibi ailelerine hediyelerin geldiği cızırtılı hışırtılı ses kalabalığından, Ali de olsa, Ahmet de olsa, Mehmet de olsa mutlaka bir Zekerriya ismi buluyor, daha doğrusu uyduruyordu. Bir keresinde bayan spiker, o Kıbrıs Türkçesi'yle arasında Naçiya yani Naciye demişti; bizim asker anası gene Zekerriya demişti. Ana kalbi duyduğuna değil, duymak istediğine inanıyordu. Neyse ki Zekerriya abimiz sağ salim döndü ilçemize...

Ben de mıy mıy etmekten bir türlü sadede gelemiyorum. Radyo tiyatrolarının koşusu dedik konuyu dağıttık. Keşke başlığa başka bir isim koysaydım. Şu bizim haber, şov programlarındaki ürpertici sesin söylediği gibi söyleyeceklerim az sonra...

Önce ilk adım, sonra reddolunuş, sonra da ailenin en sevilen ferdi; iki şeytan icadı elektrikler ve radyolar

evlerin vazgeçilmez ikilisi olmuşlardı bizim çocukluk dönemimizde. Ocakbaşı, tarla dönüşü, dini programlar, masallar, fasıllar, sololar, korolar, yurttan sesler gibi sevilen yapımlar ile kadınların oldukça meraklı oldukları piyes ve tiyatrolar belki de en şaşıaalı günlerini o devirde yaşadılar. Hele hele reklamı yapılan ürünlerden hanenizde birisi bulunuyorsa o radyo, radyoluktan öte bir yakınınız durumundadır. Reklamı yapılan bankadan bir adet kumbara, bir adet giyecek, bir de mama varsa evde, hele o mama da o zamanlar buzdolabı olmadığı için teldolap veya rafın üstüne görünecek biçimde özenle yerleştirilmiş ise, o çocuk dünyanın en zengin çocuğu olarak görülürdü.

Reklamların özellikle çocukları ve kadınları etkilediği sugötürmez bir gerçek, herkes bunun farkında ama genç kızlar ve genç kadınları etkileyen ikinci bir husus da 'arkası yarın'lardı. Bizde ayaz denilen avluların süpürülmesi, özellikle genç kızı olan evlerin dikkat edeceği önemli bir husus olan dış kapının önünün süpürülüp tahta eşişin gıcır gıcır silinmesi, yemek yapımı önceden çabuk çabuk yapılır. Oturma odasının temizlenip paklanması arkası yarın programının olduğu saate ayarlanırdı. Hiç ses çıkarmadan, gelişen olaylara kulak kabartılır, temizlik işi sessiz sedasız bitirilirken küt küt atan kalpler piyesin bitimiyle sükuna ererdi. Evin büyüklerinin hiç de sıcak bakmadığı hergün aynı odaya aynı saatte gençlerin kümelenmeleri (belli etmeseler bile) bazan da piyesin-tiyatronun en can alıcı noktasında elektriklerin kesilmesiyle arbedeye dönüşürdü. Elinden süpürgesini, tozbezini atan, cam sildiği (herifin taptaze ceketiyle pantolonunu vererek çingenelerden aldığı) mavi plastik kovanın nereye devrildiğini umursamayn kadınlar tarafından bir koşu başlardı ki sorma gitsin. Saçları dağılmış, kolları sıvalı, şalvarlı hatta bazıları eski pijamalı bir kadın taifesi, mahallenin asfalt yüzü görmemiş (hala da görmedi) yaz ise tozlu, kış ise çamurlu, buzlu, yollarından cumhurbaşkanlığı kupası için yarışan atletler misali bir koşarlardı ki üüfff... 1976'da Hollanda'da yüzümüzü güldüren milli atletlerimizden Veli Ballı bile bunlara yetişmekte zorlanırdı herhalde. Bu rengarenk şalvarlı-pijamalı karnaval gibi koşunun sonunda göğüslenecek ip de yok, verilecek madalya da. Elektriğin kesilmesinden üzüntüye düşerek kendilerini koşan dervişler gibi sokağa attıklarını da sanmayın. Koşunun son bulduğu yer, mahalle camiinin yanındaki, mahallenin tek pilli radyosunun bulunduğu hane idi. Kapıyı yumruklayan heyecanlı bir kadının ardından, kapıyı açan evin çocuğu (kapının arkasına yapışmaktan canını kurtardıysa)nun buyur etmesine bile fırsat vermeden, içeriye doğru hamle yapan kadınlar mangası, soluğu dilini yutarak Mısır Mumyaları sessizliği ile zaten piyesi dinlemekte olan gelinle görümcenin yanında alırlardı. Dış dünyayla alakayı kesen piyeszedeler, o kadar yolu koşarken yordukları kalplerini bile ancak ki piyes

bittikten sonra farkederek dinlendirirlerdi. Kısa bir hal-hatır faslından sonra, pilli radyoya şükran hislerini sunar yavaş yavaş evlerine dönüp günlük işlerinin başlarına geçerlerdi.

Radyoların evlere girişiyle, eşin dostun soğuduğuna, eski muhabbetin kalmadığına inanırdı pekçok kişi. Kimisi de eve bir sürü erkek girdi diye namahrem oluyor örtünelim düşüncesindeydi. Bizim mahallenin yaşlılarından bir muhtereme teyzemizin, bizde alaca çadır adı verilen çarşafı, sadece gözünün biriyle, pardon gözü bile değil iki gözü ve burnunun birleştiği yerden ufacak bir üçgenle, radyodaki elin heriflerinden sakındığını biliyorduk.(Gene aynı teyzemizin evlerine telefon bağlandığı zaman, birkaç gün sonra kimsenin evde olmadığı bir saatte, telefonun ziliyle irkildiğini, telefon olan odanın kapısından başını içeri uzatarak "evde yoklar, evde yoklar" diye bağırdığını duymuştuk.

Radyolar önce çeyiz sandığı heybetinden kurtuldular. İçi camla cıncıkla dolu büfenin üstüne sıgacak büyüklüğe ayarlandılar. Sonra teyple, pikapla aynı plastik hücreye tıkdılar, müzik setlerine yerleştiler. El radyosu, cep radyosu derken neredeyse kol saati büyüklüğüne, anahtarlık ucuna indiler hacimce. Gerçi şu günlerde, daha doğrusu son yıllarda yeniden revaçtaysa da, camından beyaz ziya yayılan iki ağızlı bıçağın, yani televizyonun icadıyla büyük bir çöküş yaşadı. Yıllarca tahtta kalmış bir sultanın devrilmesinin haklı hüznünü yaşadı uzun süre...

Bilemiyorum zamanında acenis diyeyen amcalarımız şu anki teknikten neredeyse her odaya ikişer üçer adet düşen şeytan icadından aynı lezzeti alıp, aynı heyecana kapılabiliyorlar mı? Yahut da elektrik kesintisiyle kendilerini sokağa atarak maraton koşan, şimdilerde orta yaş ve üstünü temsil eden hanımlarımız, vicır vicır öten radyolardan aynı hazzı alabiliyorlar mı? Daha doğmadan, yiyeceğinin giyeceğinin, doktorunun, arabasının, biberonunun hatta bezinin markası belirlenen çocuklar bir zamanlar reklamlardaki mamanın aynısını yemekle dünyanın en zengin çocuğu olmanın verdiği mutluluğu taşıyan bebeklerin damaklarına yapışan lezzeti tadabilme şansına erebilecekler mi?

Kim ne derse desin, kim ne kadar günümüzün imkanlarını savunursa savunsun, yeni deyimli nostaljik bir yapıda olan ben koca koca radyolardan yayılan muhabbeti özlüyorum. "Acenis diyeyen" amcalarımızın ciddi suratını, koşu yapan piyes sever hemcinslerimin rengarenk şalvarlı karnavalını asık çehrelili bir büyüğün elinden parmağının temasıyla eve dalan neş'eyi özlüyor, hasret çekiyorum dostlar...

Türk Halk Oyunları'nda Etkileşimler ve Bozulmalar

Serdar BOMBACI

Türk Halk Oyunları Öğretmeni

Toplumlararası etkileşimler kalanların ve kalabileceklerin oluşumundan bu yana devam etmektedir. Özellikle yerleşik bir toplum kişiliği (kültürü) üzerine, bir diğer göçmen toplum geldiğinde, farklı gelişimler, melez kimlikler ortaya çıkar. Yurdumuzda sıkça rastlanan bu durum, var olduğunu, güvenli olduğunu sandığımız birçok değerın tekrar gözden geçirilmesine, koruduğumuzu sandığımız oyunlarımızın daha güvenilir kaynaklarla ve uzun bir deneyler zincirinden geçirerek, alanda bir ekip halinde uzun süreler kalarak ve o toplum kişiliğine müdahale etmeden çalışmayı gerektiren bir durumdur.

İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerimizdeki oyun çalışmaları, yıllar önce kendi şehirlerinden göçle gelen çalıştırıcılarımız tarafından tekrar gözden geçirilmeden, hatırlanan parçaların uygulanması ve büyük şehirdeki kozmopolit yapıya uyarak sahneleme kaygısı ile yıpranmakta, özelliklerini yitirmektedir.

Son alan çalışmamızda gözlediğimiz oyun tipleri yöresel özellikler taşıırken, bu oyunları oynayan kişinin kendi tavrını oyuna katması ve oyunların yapılan köy çalışmasında köyde kimse tarafından oynanamaması düşündürücü bir durumdur. Yoksa oyunlarımızı kaynak olarak

aldığımız yerlere değiştirerek tekrar iade mi ediyoruz?

Halk oyunları ile içiçe yaşayan bizler, 9 zamanlı usulle sahip Zeybek oyunları oynanmaz derken arşivlerimize 4 zamanlı usulde oynamaya çalışılan Zeybek oyunu katmaya uğraşyoruz. Bir ağıt anlamındaki "Çayda Çıra" oyununu süratlendirerek böyle kalıcı olmasına neden oluyoruz.

Ancak yine de "kültür, gelişen ve değişen bir olgudur." Bunu gözardı edemeyiz, mutlaka değişen, gelişen ürünler olacaktır, yalnız bunu metamorfoz gibi yapmak doğru olmasa gerek. Özellikle büyük şehirlerde çalışan arkadaşlarımızın daha bir terminolojisini oluşturamadığımız halk oyunlarımızı, yabancı geleneksel danslar ya da klasik bale, modern dans formlarına oturtmaya çalışması kalıcı yanlışlar ve binlerce yıllık birikime haksızlık gibi geliyor.

Ustalarımızdan aldığımız bu değerli mirası, bilinçli ve güzel biçimde çıraklarımıza devretmeliyiz. Bu düsturla yola çıkarsak halk oyunlarımızı bir yükselen değer olarak yeni yüzyılda baş tacı yapacağımıza inanıyorum.

Saygılarımla...

Kırşehir Halk Oyunları Tarihçesi

Ferhat BAŞ

Kırşehir Anadolu Folklor Derneği

Yörede "halay" ve "kaşıklı karşılama" türünde oyunlar oynanmaktadır. Halaylar kadın, erkek ayrı ayrı oynanır, kaşıklı karşılama karma ya da ayrı ayrı oynanır. Yörenin halk oyunları türkülerimiz kadar eskidir. Oyunların kaynağı kesin bilinmemektedir. Ancak 19.yy son çeyreğinden beri düğün, şenlik, panayır, ve yöreye özgü oturak alemlerinde karma ya da ayrı ayrı oynandığı sanılmaktadır.

Yörede bilimsel anlamda bugüne kadar bir derleme çalışması yapılmamıştır.

İlk olarak 1960'lı yıllarda mahalli sanatçıların (Abdal) Ali Çekiç (Çekiç Ali) ve halk oyunlarına gönül vermiş kişiler düzenli bir halk oyunları ekibi oluşturmuşlardır. Bu ekibe ait görüntüler İl Eğitim Araçları ve Donatım Merkezi arşivinde, 14 mm'lik sinema filmi olarak saklanmaktadır. Bu sinema filminde toplam beş oyun oynanmıştır. Bu oyunlar: Kırşehir'in Gülleri, Üçoğlan (Alilerin Alisi), Gel Yanıma Gel, Çiçekdağı, Al Elmayı Ver Nari. Sinema filminde oynanan oyunların dışında, Yürü Güzel ve Çubuk Uzun oyunları da o dönemde oynanıp günümüze kadar gelmiştir.

Yörede kadınlar tarafından oynandığı bilinen: Oynari, Süpürgesi Yoncadan, Nolur Hey Gelin, Al Yanak Allanıyor, Çek Deveci gibi oyunlar, derleme çalışması yapılmadığı için sadece düğünlerde ve özel günlerde oynanmaktadır.

Bu oyunlar: Ağırılama, Hayrani, Avşar, Üçayak Hoplama, Hasandağı Sekmesi, Karkın Alayı, Sepetçioğlu, Esiralmaca, İbranoğlan (İbramo), Anşa, Cemo, Kıvrak Halayı, Hoptirilim, Sinsin ve Tura'dır. Yörede 1970'li yıllarda halk oyunlarına gönül vermiş kişiler oyunları tekrar düzenleyerek bugünkü biçimsel formuna getirmişlerdir. Günümüzde mahalli derneklerce okullarda yapılan çalışmalarla oyunlar yaşatılmaktadır.

Yörede Oynanan Oyunlar;

Halaylar : Ağırılama, Hayrani, Avşar, Üçayak, Hoplama, Hasandağı Sekmesi, Karkın Alayı, Esiralmaca, Sepetçioğlu, İbranoğlan (İbramo), Anşa, Cemo, Kıvrak Halayı, Hopdirilim, Sinsin, Tura.

Kaşıklı Karşılama Karma Oyunlar;

Kırşehir'in Gülleri, Gel Yanıma Gel, Çiçekdağı, Yürü Güzel, Üçoğlan (Alilerin Alisi), Al Elmayı Ver Nari.

Kadın Oyunları;

Oy Nari, Süpürgesi Yoncadan, N'olur Hey Gelin, Al Yanak Allanıyor.

Erkek Oyunları; Çubuk Uzun.

Yöre Müziği

Yöre halk müziği yönünden zengindir. Bu zenginlik halk oyunları ezgilerinde de görülmektedir. Yörede 2 ve 4 zamanlı oyunlar yaygındır. Bunun dışında 3 ve 9 zamanlı oyunlar da vardır.

Halk oyunlarında kullanılan sazlar ise çeşitlidir. Kırşehir yöresinde kullanılan sazların tümüne birden ince saz (ince çalgı) denir. Oyunlar ince saz eşliğinde oynanır. Bunlar; Bağlama, Divan sazı, Cura, Keman, Kaşık, Zilli maşa, Def, Darbuka, Bendir.

Halay türü oyunlar ise; davul, zurna çalınarak oynanır.

Bazı Oyunların Öyküleri

Çiçekdağı

Kırşehir yöresi kaşık oyunları arasında önemli bir yeri vardır. Bilinene öyküye göre Kırşehir'li bir delikanlı ile yavuklusu ağadan kaçarlar. Çünkü ağa kıza göz koymuştur. İki sevgili bir süre Çiçekdağı'na gelirler. Sarp kayalara tırmanarak dağı geçmeye çalışırlar. Fakat bunu başaramazlar. Orada yaşamaya karar verirler. Fakat bu olanaksızdır. Birgün sert bir fırtına onları ayırır, kız yolunu kaybederek kayalardan düşerek ölür. Delikanlı uzun süre sevgilisini arar, fakat bulamaz. Sevgilisinin öldüğünü de kabul edemez. Sonra dağı ve yaşadığı yerleri onun yerine koyar, dağı ile konuşur, türkü söyler. Hiç kimse onların izlerini bulamaz. Yıllar sonra, bir adam mağarada sazına sarılmış olarak ağır hasta olarak bulunur. Kendine gelir, fakat aklını kaybetmiş, sakat kalmıştır. Devamlı türkü söyler, yürüyüşü de aksaktır. Kısa süre sonra ölür. O yöredeki insanlar bu türküyü söylemeye ve onun yürüyüşüne benzettikleri figürlerle oyunu oynamaya başlarlar. Oyun; onların dağda yaşadıkları ve bir arada geçirdikleri günleri simgeler. Kız ve erkek beraber oynarlar. Saz ve söz ile oynanan bir oyundur.

Yürü Güzel

Kırşehir'in eğlence amacıyla oynanan oyunları gibi sonradan halk arasından tutulmuş oyunlardan birisidir. Bu oyunu genç kızlar kendilerine gelen görüncülere hoş görünmek için ve kendilerini beğendirmek amacıyla endam gösterisi olarak nitelerler. Fakat genelde, eğlencelerde, düğünlerde güzel ve beğeni toplayan kızların kendilerini göstermek için oynadıkları oyundur. Bu oyunda sertlikten çok yumuşaklık ve canlılık vardır.

Kırşehir'in Gülleri

Yöre kültürü doğaya bağımlı olarak gelişmiştir. Bu yüzden oyunda tarımsal temalar geliştirilmiş ve simgelenmiştir. Kırşehir'in türküleri tarihsel süreç içerisinde yaşadıkları yere, doğa güzelliklerine ve sevgiliye söylenen bir türküdür. Bu nedenle çoğu "güzelleme" özelliği taşır. Oyunda ise bu konuya ek olarak sahip olunan nimetlere sevgili ile beraber yapılmış, karşılıklı oyunlarda beraberce yapılmış şükran gösterileridir. Oyun saz ve söz ile oynanır. Oyun figürüne *keklik sekmesi* denir.

Gel Yanıma Gel

Bu oyunda genelde aynı özellikler hakimdir. Köylerde bu oyun kan davalarını bitirmek ve kitleler arası yakınlaşmayı sağlamak amacıyla oynanır. Bu oyunu kızlar ve erkekler ayrı ayrı oynarlar. Düğünlerde gelin ve damadın anne ve babalarına bu oyun oynatılır. Onların arkasından kız, erkek herkes katılır.

Kırşehir'de Giysi

Kadın Giysileri

Başa giyilenler: Fes, yazma (tülbent), pullu yazma

Sırt giyilenler: İçlik (göynek), üç etek, kuşak, şalvar (don), salta (cepken), önlük (dizlik)

Ayağa giyilenler: Çorap, çarık, yemeni, lapçin

Takılar: Penes, gümüş kolye, küpe, beşbiryerde, gümüş bileklik

Süsler: Akbelik (püskül)

Saç şekilleri: Kakül, belik

Aksesuar: Gümüş tepelik, tokalı kemer, muska

Erkek Giysileri

Başa giyilenler: Fes, renkli poşu, siyah poşu

Sırt giyilenler: Göynek, delme yelek (camadan), şalvar, kuşak

Ayağa giyilenler: Çorap, çarık, yemeni, lapçin

Aksesuar: Muska, tütün kesesi, para kesesi, gümüş, köstek

Kadın Giysileri

Başa giyilenler

Fes: Kırmızı ya da beyaz (çuhadan) keçeden yapılan ve başa giyilen giysidir. Giyen kişinin yaşına veya ekonomik durumuna göre gümüş tepelikli ve alın kısmına altın dizili olur. Fakir olanlarda penez dizilidir. Fesin üzerine pullu tülbent veya yazma bağlanır. Arkadan gerçek ya da yapma sınma belik bulunur.

Yazma: Fesin üzerinde pullu tülbent (yazma) ya daoyalı yazma örtülüdür. Arka uçlarından biri çene altından başın üzerine atılarak tutturulur.

Sırt giyilenler

İçlik: Genellikle beyaz veya boyuna çizgili kumaşlardan yakasız olarak dikilir. Kişinin durumuna göre sedef düğmeli ve işlemeli olur. Üç eteğin altına giyilir. Kol ağzları işlemeli ve genişçedir.

Cepken: Eskilerin salta da dediği cepken, kadifeden kırmızı ya da siyahın hakim olduğu bir giysidir. Önü düğmesizdir. Yaka ön ve kol ağzları sırma ile işlemelidir. Kollu veya kolsuz olabilir, üzerindeki nakış ve işlemler yaşlı veya asaleti simgeler.

Üç etek: Dimi veya kutnu denilen kumaştan yapılır. Arka ve yanlar olmak üzere üç parçadır. Ön parçanın uçları kıvrılarak kuşağın altına sokulur. Uzun kollu veya kolsuz olabilir.

Kuşak: El dokuması (trablus) deri veya madeni olabilir. Üç eteğin üzerinden bele bağlanır. Uçları ponçaklı olur. Karışık renk ve nakışlarla genç kızların çeyizini oluşturur.

Şalvar (don): Genellikle koyu renkli, çiçekli ve motifli

basmalardan yapılır. Kendinden desenli dimi kumaştan yapılanı zenginlik ifadesidir. Belden uçkurlu, paça ağzları büzmeli lastiklidir. Bol paçalı ve bol peyiklidir.

Ayağa Giyilenler

Çorap: İşlemeli yün çorap giyilir.

Ayakkabı: Kösele ve kalın deriden yapılır. Çarık ve yemeni diye adlandırılır. Alçak topuklu genellikle siyah veya kahverengidir. Zenginler lapçin denileni tercih eder.

Takılar

Boyuna gerdanlık, murtlak, nazarlık, gümüş kolye takılır. Kulaklarda küpeler vardır. Alınlık ve boyunlarda ayrıca beşbiryerde bulunur. Kollara gümüş bileklik takılır.

Süsler: Kadınlarda başa fesin arkasına sırma saç ak belik olarak (püskül) takılır.

Saç şekilleri: (Kakül) Fesin altından alın kısmına kakül çıkartılır. (Belik) Saç ikili ya da tek olarak örülür. Arkadan sırta sarkıtılır.

Aksesuar: Gümüş tepelik, tokalı kemer, muska aksesuarı tamamlar.

Erkek Giysileri

Başa giyilenler

Fes: Koyu kırmızı veya beyaz keçeden püsküllü ya da düz olarak yapılır. Üzerine siyah ya da renkli poşu bağlanır.

Poşu: Fesin üzerine siyah poşu veya renkli Antep poşusu tabir edilen poşu, ince olarak sarılıp yana sağa bağlanır.

Sırt giyilenler

Göynek: Keten olup zemin beyaz, gri ya da siyah düz desenlidir. Yakasız astarlı uzun kollu olup sedef düğmelidir. Yeleğin altına giyilir. Beyaz veya düz çizgili kumaşlardan dikilir, yakasızdır. Astarlı ya da düz beyaz şekilde giyilir.

Delme yelek (Camadan): İçliğin üzerine kolsuz olarak giyilir. Genellikle kadife ya da çuha kumaştan içi astarlı olarak dikilir. Sade veya işlemelidir. Önlere iki tane cep bulunur. Saat veya köstek takılır. Önde üç ya da dört düğme ile iliklenir. Döş kısmı karın üstüne kadar açıktır. Siyah, lacivert ya da koyu yeşil kumaştan yapılır.

Şalvar: Yeleğin kumaşından yapılır. Uçkurlu ve astarlı olup geniş peyikli dar paçalı, yandan ceplidir.

Kuşak: Beyaz yünlü ve üç-dört metre boyunda uçları püsküllü veya düz olarak dokunur. Şalvar ve gömleğin üstünden bele bağlanır. Sağ tarafa şalvarın üstünden püsküller görünür.

Ayağa Giyilenler

Çorap: Beyaz yünden el örgüsü sade veya kilim desenli olur. Şalvarın üzerine çekilir. Diz altından uçları püsküllü yün bağı ile şalvarın üzerine çekilir bağlanır.

Yemeni: Deriden alçak topuklu olarak yapılır. Başa giyilen yemeniden değildir. Altı genellikle kösele, uçları kıvrık ya da düzdür.

Aksesuar

Boyunda muska ya da murtlak kuşak arasından tütün kesesi, para kesesi, yeleğin üstünde uzun zincirli gümüş köstek bulunur.

Trabzon Yöresi Giyim - Kuşam

Selim CİHANOĞLU

Öğretmen, Halkbilimci, Araştırmacı - Yazar

Trabzon Yöresi Kadın Giysileri

Türkiye'nin birçok yöresinde görülen bindallılar, cepkenler ve kadife entariler bu yörede de görülmektedir. Daha çok il merkezinde olmak üzere zenginler tarafından giyilen ipek ve kadife entariler yöreye has motiflerle süslenir. Ekonomik duruma göre altın, gümüş işlemler göze çarpar.

Eskiden şehirlerde gündelik giysi olarak kadınlarda manusa denilen çizgili, pamuklu, fanusa denilen yünlü ve ipek kadife entariler giyilirdi. Tepelik ve oyali yemeni başa bağlanırdı. Bu giysiyle sokağa çıkıldığında başa gelen kışma büzgülü ipek, pütükare çarşaf ve peçe takılırdı. Üç eteğin üstüne Musul çarşaf giyerler. Kenarları 2-3 cm. genişliğinde altın gümüş telle şeritlenmiş, başa kordonla bağlanıp, ucuna altın gümüş toplar, nazar boncuğu yaşlılara felç vurmasını diye bir akik boncuk bulunan peçe ve kıl peçeler takılırdı.

Yatak giysisi olarak; beyaz patiskadan fistolu, kırmalı veya dantelli kurdelalarla süslü gecelik giyilirdi.

Hamam giysisi olarak; yaşa, mesleğe ve ekonomik duruma göre: Zenginler; altın sırmalı,

gümüş telli havlular, üçgen biçimi yaşmaklar, gümüş tas, gümüş nalın, altın ve gümüş kakmalı fildişi taraklar kullanılırdı.

Fakirler ise; baş tarafı işli ipekli havlular, yaşmaklar, ceviz nalın, bakır taslar ve pamuk keten peştamallar kullanılırdı.

Sırmalı bohça içinde ikinci beyaz bohçaya sarılmış; gümüş telli sırmalı havlu, yaşmak, altın ve gümüş kakmalı fildişi tarak, gümüş tas, gümüş nalın, kese, sabunluk, hamamda üzerine oturmak için küçük bir halı ve işlenmiş örtü bulunur. Bunun yanında hamamda ipekli ve pamuklu peştamallar da kullanılırdı.

Tepelik, Kukul : Üç ve altı şakaklı altın veya siyah filoştan yapılmış tepeliklerin düşmemesi için siyah kaytan üzerine altın dikilerek hazırlanmış, saç bağlarıyla başa bağlanan bir giysidir.

Zengin kız ve kadınlarda altın tepeliğin ortası elmaslı, saç bağı altındır. Fakirlerde ise siyah filoştan yapılmış tepeliklerin alın kısmı tek sıra altın, gümüş veya çiçek desenlidir.

Çömber (Çomber)

Yörede başörtü (tulbent), yemeni ve yazma olarak da bilinir. İnce ve seyrek dokunmuş, üzerine kalıpla basılmış, elle boyanmış yaprak ve çiçek motifleri bulunan, etrafı çeşitli renklerde inceboncuk, metalik beyaz pul ve iğne oyalarıyla süslü, başta siyah olmak üzere değişik renklerde olan bez bağlanır.

Yaşmak: Genelde yaşlıların soğuktan korunmak için genç kızlardaki tepeliğin yerine geçen; tülbentin altına başı iyice saracak şekilde

bağlanan ince beyaz bir örtüdür.

Yelek : Beyaz patiskadan yapılan yelek; yuvarlak yakalı, önden düğmeli, kolsuz ve bele pensle oturtularak giyilir.

Gömlek : Beyaz ve krem rengi olan gömlek dokuma keten ve bürümcükten yapılmıştır.

İç Donu : Belde ön ve arka parçayı ayırmak üzere iki yırtmacı vardır. Ön arkaya, arka öne ince bir bağ ile bağlanır. Diz kapağı üstünde lastikle büzülüp, kenarı kırma, fisto ve dantellerle süslüdür.

Üç Etek : Bel kısmı lastikli ve büzgölüdür. Etek kısmı kırmalı, dantelli, fistolu ve kurdellalarla süslüdür.

İçlik - Gömlek : Ketenden el tezgahlarında örülür. El dikilişi ile yanlara parça ve kol altına ek parça (kuş) koyulur. Ön kısmı robalı, işli, oyali ve siyah düğmelidir. Hakim yakalı, uzun kollu veya kısa kolludur. Patiska, ipekli ve pamuklu kumaşlardan da yapılır.

Başka bir içlik ise; siyah ipekli kumaştan önü ve omuzları robalıdır. Robalar mavi ve kırmızı işli, önü çiçek desenleriyle süslü ve diğer kenarları motiflerle işli bir çeşit gömlektir. Bunu yaşlılar pek giymez.

Fistan adıyla bilinir. Oldukça uzun ve bolca dikilmiş, diz kapağı altına kadar inen ve dizlerden fırfırlı bordo, yeşil, mavi, pembe ve kırmızı renklerden oluşan pazen, basma ve ipekli kumaşlardan dikilir. Öne peştimal bağlandığından öndeki pileler arkadakilerden oldukça azdır. Genelde yaşlılar tarafından giyilir. Genç kızların çeyizinde mutlaka bulunur. Sade, işlemez olduğu gibi işlemeli olanı da vardır. Genç kızlar ve kadınlar bu fistanın üzerine yelek, kolçaklı içlik ve libadi denilen bir çeşit cepken giyerler. Özel günlerde elbisenin açık renkli ve parlak simli olanı giyilir.

Kolçaklı İçlik - Cepken : Maçka'da bu giysi parçasına isparel denir. Isparel içliğin üzerine yapılan izlere verilen addır. Gömleğin veya fistanın üzerine giyilen bir çeşit cepkendir. Çeşitli göz alıcı renklerden olan cepken uzun kollu, ön cephesi, omuzları, bilekleri ve dirsekleri genellikle siyah renkli manşetlidir. Manşetlerin üzeri çeşitli motiflerle süslüdür. Basma,

pazen, dokuma keten ve kalın pamukludan yapılır. Yaşlı kadınlar, sade ve koyu renkli olanları tercih ederler. Buna libadi adı verilir. Kuşak ve peştimalin üzerine serbestçe bırakılır.

Yelek : Fistanın üstüne giyilir. Bazen cepken gibi kollu da yapılır. Kırmızı, siyah, bordo, yeşil renkleri esas olmak üzere çeşitli renklerde çiçek, yaprak v.b. desenleriyle süslü olur. Ön parçalar yuvarlatılmış şekildedir. Tam bele inmez, önde kendiliğinden kapanabileceği gibi gizli kanca veya uçkurla içten bele bağlanır. Çeşitli pamuklu bezlerden yapıldığı gibi en makbulü kadife olanıdır.

Etek : Diz altına kadar inen, uçları fırfırlı veya düzdür. Çiçekli bezlerden, pamuklu kumaşlardan ve çeşitli renklerde yapılır. Şalvarın üzerine giyilir.

Şalvar : Tonya'da don olarak bilinir. Dizin hemen altına kadar inen sade ve desenli ince çiçekli bezlerden dikilir. Genellikle kumaş olarak ipekli, basma ve divitin kullanılır.

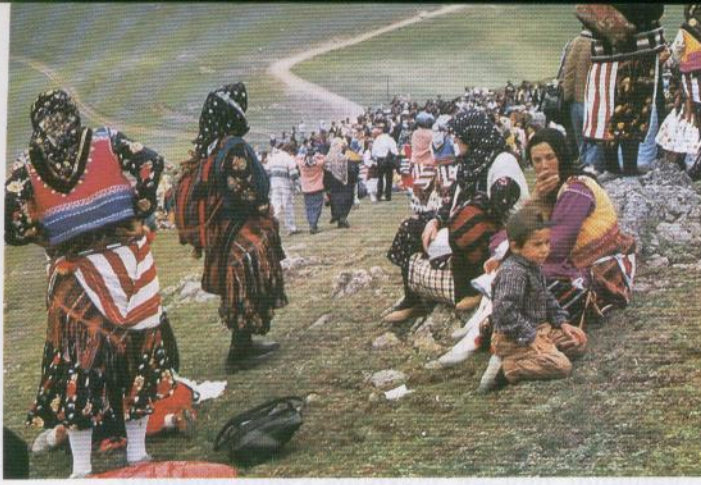
Peştimal (Oğluk) : Yomra'da dolaylık olarak bilinir. Köy kadınlarının entarilerinin üzerine, bellerine bağladıkları, genellikle beyaz, kırmızı, enlice çizgili veya kareli peştimaler bağlanır. Her gün iş içinde bulunan kadınların tarlada, mutfakta, yolda, pazarda belinde taşıdığı peştimali oldukça süslü bir giysi olması yanında kadınların çalışırken üst başlarını kirlenmekten koruyan iyi bir önlüktür. : Daha çok yüksek kesimlerde

oturan kadınların bellerine sardıkları kalınca bir kuşaktır. Kuşak, sırtında yük taşıyan kadının belinin incinmemesi bakımından bir yastık görevi görür. Özel gün ve düğünlerde giyilen püsküllü ve desenli yün kuşaklara LAHORİ adı verilir. (Hindistan'ın Lahor kentinden gelirdi).

Çorap : Yün ve ince sağlam pamuk ipliğinden dokunmuş Fildegoz adı verilen değişik renklerde motiflerle süslü diz kapağının altına gelecek şekilde uzunca örülmüş çoraplar giyilir. Örgü desen ve motiflerine göre değişik adlar alırlar. Örneğin, erik yaprağı, burma, saç örgüsü, yıldız, çiçek ve muska gibi.

Değişik renk ve motiflerde örülen bu çoraplara

alaca çorap adı verilir.

Çarık : Ayakkabı olarak yörede inek derisinden yapılan çarık giyilir. Çarıkların uçları sivri, boğazları açıktır.

Potin : Konçları ayak bileğini geçen bağı, düğmeli veya yandan lastikli ayakkabı, fotin.

Kaloş : Ayak tabanının temiz kalması için eskiden potin üzerine giyilen, terlik ayakkabı.

Mes : Üzerine pabuç giyilen, kısa konçlu, hafif ve yumuşak ayakkabı.

Yemeni : Bir çeşit hafif ve kaba ayakkabı. Altı kösele olup değişik renkte deriden alçak topuklu olarak yapılır.

Pabuç : Genç kız ve gelinlerin giymiş olduğu entari ve gelinliğin kumaşından sırma ile işli ayakkabı.

Trabzon Yöresi Kadın Takıları

Elmas sürgülü kordonlar, elmas taşlarla süslü kapaklı yuvarlak saatler, altın zincirli ucunda yuvarlak saat şeklinde kapaklı, içine ayet konan nuska (muska) ön ve arka yüzü işlemeli kolye.

Siyah kadife veya zincirle takılan beşyüzlükler (beşi birlik) ortasında binlik altın bulunan kolyeler ve elmas gerdanlıklar. Altın, gümüş, hasır bilezikler ve kemerler. Kırmızı gümüş kemerler, elmas gül küpe ve yüzükler.

Bel Bağı : Yünden yapılır. Genelde kırmızı renk tercih edilir. Bele bağlanır. Bağ yandan aşağıya sarkıtılır. Günümüzdeki kemer yerine kullanılır. Amaç karın kaslarını sıkı tutmaktır.

Kaytan : Bele peştamal üzerine bağlanan, kaytan yünden el tezgahlarında dokuma 2-3 m. uzunluğunda çeşitli desenlerle süslü, uçları püsküllü ve boncukludur. Kaytan kundaklara ve beşiklere bağlanır. Çantalara, süslü torbalara, kuşakların kenarlarına ve şal peştamala bağ yapılır..

Kolon (Kolan) :

• Yassı ve enlice bağı.

• Hayvanın semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden asılarak sıkılan yassı kemer.

• Kimi şeylerin kenarına dikilen, enli ve kalın şerit veya yaylı oturakların altına çekilen kuşak.

Kalın yünden dokunur. Kaytandan daha incedir.

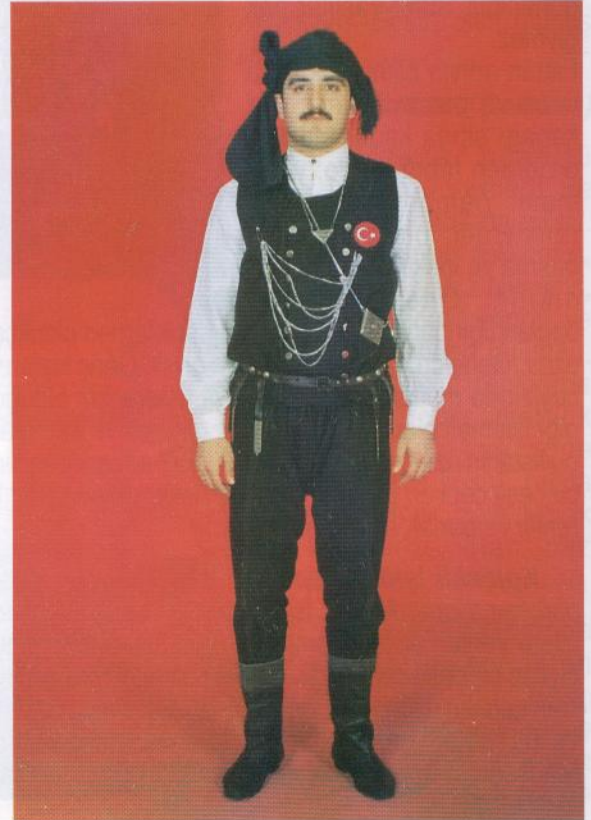
Boncuk - Lira : Yörede liralarla birlikte boğaza at boncuğundan küçük, çeşitli göz alıcı rengârenk boncuklar bağlanır. Bu lira ve boncuklar renkli bezden yapılmış bir bağı ya da renkli bir kurdelayla dizilmiştir.

Muska - Hamail : Kadınların boğazlarına kadife kumaşlardan ellerinde yaptıkları muska ve hamail takarlar. İnce boncuklarla süslüdür. İçerisine çeşitli dua ve ayet koyulur.

Göğüsçek : Kutnu kumaştan yapılır. Kadınların evlendikten sonra çocuk sahibi olduktan sonra sütyen yerine kullanır. Yalnız göğüsçek fistanın üzerine takılır. Boyundan ve sırttan bağlanır.

Trabzon Yöresi Erkek Giysileri

Bugün bilinen medeni kıyafetler giyilir. Eski zamanlarda iç çamaşırı olarak; kısa ve uzun kollu keten gömlekler, iç donları (bele işli uçkurla bağlanır)

güveyle, potur, şalvar ve mintan, başlarına fes, ayaklarına kloş potin giyerlerdi.

Camiye gidenler temiz giysi olarak beyaz renkte yapılmış şalvar (hasse ve kara astardan) kullanırlardı. Erkeklerin kullandığı şalvar ve zıpkalar artık tarihe karışmıştır. Eski örf ve adetleri yaşatmak isteyenler, bacakları sıkıca saracak şekilde dikilmiş kilot pantolon adı verilen giysileri zaman zaman giymektedirler.

Ayrıca soğuk havalarda yelegin üzerine kollu siyah aba giyer. Omuzundan tüfeğini, göğsünden armalarını, belinden de silahını, yağdanlığını eksik etmezdi. Arazinin; dağlık, engebeli ve ormanlarla kaplı oluşu, dağınık yerleşim de göz önüne alınırsa halk; eşkiyaya ve soyguncuya karşı koymak için bu şekilde silah taşımak zorunda kalıyordu.

giysilerde siyah, lacivert renk kullanılmakla birlikte yöredeki el tezgâhlarında dokunan koyu kahverengi şaldan giysiler yapıldığı da bilinmektedir. Erkek giysileri genel olarak; kabalak, yelek, aba, zıvka, mintan, çizme (sabuk), çarık, çapula, kuşak ve takılardan (kama, kemer, yağdanlık, kavlik, köstek) oluşur.

Bu genel bilgilerden sonra erkek halk giysilerinin elemanlarını ayrı ayrı ele alarak inceleyelim.

Başlık : Yörede kukul (kukuleta) olarak bilinir.

150-170 cm. uzunluğunda, 24 cm eninde siyah çuha, karamandula Karamandula: Sağlam parlak kumaş veya şayak şayak: Kaba bir şekilde dokunmuş, dayanıklı yünlü kumaş, iplikleri köyden köye ve çuhadan daha seyrek olarak dokunmuş lacivert veya siyah renktedir.

Kaba örgülü olmakla birlikte sıcak tuttuğundan özellikle köylüler ve kasaba esnafı arasında ceket (ABA) ve pantolon (ZIVKA) kumaş olarak kullanılmıştır. Ortası başa yerleştirilecek şekilde dikilir. Başlığın

tepesine bağlı püskülü vardır. Önde 6 cm. eninde, 20 cm. uzunluğunda kaytan işleme vardır. Arka tarafında 10 cm'lik bir yırtmaç vardır. Bu yırtmaç kabalağın iyi ve rahat bağlanması için yapılmıştır. Uzun kısımları uç kısmından içe doğru 30 cm. astarlıdır.

Fes : Köy ve şehirlerde giyilen orta kısmı içeri doğru büzgülü yün bir başlıktır. Şehirli fesi, etrafına çember sararak giyerler

Aba - Cebken : Siyah şayak kumaştan yapılmış, yakasız, kolları astarlı olduğu halde bedeni astarsızdır. Sağ ve sol tarafta birer cebi vardır. Kruvaze olarak sağ solun üzerine kapatılır. Genellikle soğuk havalarda yelegin üzerine giyilir.

Yelek : Ön kısmı siyah şayak kumaştan dikilmiştir. Arka kısmı boydan boya astarlıdır. Yeleğin iç astarı karamanduladan olduğu gibi ipekten de olur. Yaka kısmında 12 cm. eninde sırma işlemler vardır. Sol omuza yakın bir konumdan aşağıya doğru bir dizi düğme ile iliklenir. Bu düğmeler simetrik olarak sağda da bulunur. Kullanılan düğmeler siyah veya metalik beyaz renkte (gümüşten) olur. Kol altında cepler bulunur. Gömleğin üzerine giyilir.

Gömlek - Mintan : El tezgahlarında 1900-1909 yıllarında erkekler

giyin;

• Koluzobba denilen eriş ve arağaziARAıACı: Dokuma tezgahlarında enine alınan iplik, atkı ipek ve bürümcükle dokuma bir çeşit gömlek, yine yarım koluzobba yahut melez denilen ipeği az ve bürümcüğü fazla ikinci çeşit gömlek.

• Hilaliye denilen çin pamuğu ve ayrıca ipek ve bürümcük karışık dokunan erkek gömleği.

Şimdi ise beyaz-siyah, siyah-beyaz çizgili bezden

yapıldığı gibi, beyaz patiska, poplin veya ipekli kumaştan dikilen hakim yaka kolları manşetli bol bir giysidir. Yaka; boğaz üzerinde iki üç düğme ile iliklendiği gibi sol omuz üzerinde de iliklenir. Düğmeler siyah renktedir.

Zıpka (Zıvka) : Siyah şayak kumaştan dikilmiş bir tür pantolondur. Bacak kısmı, bacağı saracak şekildedir. Ağ ve arka kısmı körüklüdür. Zıvkanın ek yerlerinde, bacağın ön ve arkasından aşağıya doğru 1 cm eninde kaytan işleme vardır. Uzun uçkur ile önden arkaya dolanarak bağlanır. Paça kısmında ayağın rahat geçmesi için yapılmış 10 cm. lik yırtmaç bulunur. Yırtmacın uçlarında uçkurlar bulunur. Bu uçkurlar bileğe bağlanır.

Çorap : Fildegoz bir çeşit pamuk ipliği. İskoçya ipliği denilen ince ve sağlam pamuk ipliğinden dokunmuş; Fildegoz çorap, fildegoz fanila dokunmuş, yünle örülmüş siyah, beyaz ve kahverengi çoraplar giyilir.

Çarık : Ayakkabı olarak yörede inek derisinden yapılan çarık giyilir. Çarıkların uçları sivri, boğazları açıktır.

Çizme : Yörede sabuk veya salenk olarak adlandırılır. Boğaz kısmı yumuşak deriden ve meşinden yapılan altı kösele alçak topuklu, ince dikimli ve sivri burunlu siyah bir çizmedir. Boğaz kısmı katlanarak da giyilir. Ayrıca yörede körüklü çizme de giyilir.

Kalçın : Üstüne başka bir şey giymek üzere abadan veya meşinden yapılan çizme şeklinde ayak giysisi. Bu giyildiğinde ayağa çapula giyilir.

Çapula : Deriden yapılmış burun kısmı mübalağalı şekilde kalkık yemeni giyilir. Demir ökçeli ve alt kısmı demir puntalıdır.

Tabanın temiz kalması için eskiden potin üzerine giyilen, terlik ayakkabı.

Konçları ayak bileğini geçen bağlı, düğmeli veya yandan lastikli ayakkabı, fotin.

Trabzon Yöresi Erkek Takıları

Aksesuarlar; kuşak, kemer, hamail, nuska, köstek, bıçak, yağdanlık ve kavlikten oluşur.

Kuşak : Bele desensiz büyük kuşak sarılır. Şaldan yapılan kuşağın uçları sarkıtılmaz. Silah kuşağın arkasına sokulur. Genelde şehirli taraflardan giyilir. Kuşağın uç kısımlarında hesap işi, gümüş kırma tekniğiyle yapılmış motifler bulunur.

Kemer : Yörede sırma silahlık, çerkez kemeri

olarak da bilinir. Siyah deriden yapılan kemerin ön kısmında bıçakları koymak için üst üste dikilmiş kayış gözleri bulunur. Bu kemerde aşağıya doğru sarkan gümüş işli uçları vardır. Bu kemere silah, bıçak, av malzemesi, yağdanlık ve kavlik takılabilir. Yelek üzerinden bele bağlanır.

Hamayil : Gümüşten yapılmış nazar göz değmesin diye içine muska ve bazı ayetler koyulur. Üzerine çiçek, ay-yıldız, cami resimleri, padişah arması ve turası işlenen, sigara tabakası büyüklüğünde zarif bir kutudur. Hamayil, gümüş zincirle birlikte sağ omuzdan sol koltuk altına doğru çaprazlama asılır.

Nuska - Muska : Üçgen şeklinde olan nuska gümüşten yapılır. Üzerinde çiçek ve ay-yıldız gibi işlemler bulunur. Boyuna gümüş zincirle asılır.

Köstek : Sol cebe konulan saate çok sayıda ince gümüş zincir bağlanır. Bu zincirlerin diğer uçları sağ üst yakaya tutturulur.

Bıçak : Üç çeşit bıçak vardır. Birincisi genelde horon oynayanların taktığı bıçak ki buna kama.

Kama : Silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağız da keskin bıçak (gama) denir. Ucu sivri 25-30 cm. uzunluğunda, siyah bir kın içinde sol taraftan bele asılır. İkincisi aba üzerine sol omuzdan aşağıya doğru asılan ve hançer biçiminde olan bu bıçağa kara kulak veya pala.

Pala : Kavisli, kısa uç bölümü geniş, kabzasından doğru daralan bir tür kılıç denir. Oluklu ve tek ağızlıdır. Kama gibi kına koyulur. 50-60 cm. büyüklüğündedir. Üçüncüsü Sürmene bıçağı başka bir deyişle çift bıçak, bir kın içinde iki bıçak vardır, birincisi silah olarak kullanılan sivri bıçak diğeri ise gündelik olarak kullanılan bıçaktır.

Yağdanlık : Silah yağlamak için içinde yağ bulunan küçük bir kutudur. Kemere asılır.

Kav Torbası (Kavlik) : Kav, ateş veya sigara yakmak için çakmak çakarak tutuşturulan maddedir. (Mantar kavı, bez kavı).

Kavlik, sigara veya gerektiğinde ateş yakmak için içine kav, çakmak taşı, gazlı bez, pamuk ve çakmak konan siyah meşin, bezden bir torbadır. Kemere asılır.

KAYNAKÇA

CIHANOĞLU, Selim, "Trabzon Yöresi Giysileri El İşleri ve Kalıpları", Eser Ofset, Mayıs 1997, Trabzon

Halk Oyunlarında Sahne Düzenlemesi Problemi

Yrd. Doç. Dr. Şinâsi ÜNAL

Marmara Üniv. Halk Oyunları Öğr. Üyesi, Halk Oyunlarından Sorumlu Kültür Koordinatörü

Günümüzde Halk Oyunları öğreticilerinin birçoğunun sahne düzenlemesi ile ilgili hiçbir eğitim almadığı gerçeğini herkes biliyor, bu konuda eğitim veren dans akademilerinin olmaması da bu alanın boş kalmasına ve yetersiz kimselerin sahne düzenlemesi yapıyorum diye halk kültürümüze zarar vermelerine yol açıyor.

Kanaatimizce bu konuda eli kalem tutan tecrübeli halk oyunları gösteri ve yarışmaları düzenleyen kurumların yetkilileri ile halk oyunları öğreticilerinin biraraya gelerek kültür değerlerimizin vitrininde yer alan halk oyunlarımız daha fazla dejenere edilmeden soruna bir çare bulunmalıdır.

Özellikle yeni yetişen öğreticilerimizin henüz oyunlarını öğrettiği yörenin geleneksel yapısını bilmeden, araştırmadan ve oyunların öykülerini öğrenmeden sözüm ona düzenleme yapıyorum diye yola çıkmaları, oyunlarımızı tanınmaz hale getiriyor.

Bu tür kimselerin bilerek ya da bilmeyerek halk kültürümüze zarar vermelerini önlemenin yolu, halk oyunlarında sahne düzenlemesi yapma veya yapmamanın tarifinin yapılması, yarışma kriterlerinin ısrarla ve tam olarak uygulanmasından geçer kanaatindeyiz.

Motif Dergisi'nde zaman zaman bu konuyla ilgili görüşler yer almakta ve birçok yazar da halk oyunlarımız sergilenirken geleneksel yapısının yani bilinen en eski halinin bozulmadan düzenleme yapılabileceğini yazıyorlar. Biz de onlara katılıyoruz. Fakat özellikle yarışmalarda görüyoruz ki, bazı oyunlarımızın bilinen en eski hali yok olmuş, oyundaki bazı figürler ya çıkarılmış ya da basitleştirilmiş, çökmeler yarım yarım yapıyor, sekmeli koşular yerine düz koşular yapıyor, yörelerinde olmayan müzik

aletleri sahnede (Van oyunlarında viyolonsel) sahne düzenlemesi yapmayan ekipler dalında yarışılıp neredeyse tüm oyunlarda sahne düzenlemesi yapılıyor. Bu konuda söylenecek çok söz var fakat bir kısmını da seminer ve sempozyumlara saklayalım.

Gelelim halk oyunları sunulurken sahne düzenlemesi yapmak ve yapmamanın tanımlarına;

Sahne Düzenlemesi Yapmamak

Halk oyunlarının yörelerinde oynandığı biçim esas alınarak, figür tekrarları sınırlanabilir, oyunlar düz çizgi, daire ve yarım daire formunda oynanarak ve yörelerimizde varolan müzik aletleri ve oyun araçları kullanılarak yapılan uygulamalardır. Burada en önemli faktör oyunların geleneksel yapısının iyi bilinmesidir.

Sahne Düzenlemesi Yapmak

Halk oyunlarımızın yöresel formu bozulmadan, yarışma kriterlerine uygun olarak oyunun kendi iç yapısına uygun, kişi sayısı fazla tutularak, çok saz kullanarak (yöresel), sahnede çizgi zenginliği oluşturarak, ışık kullanarak (gece yapılan organizasyonlarda) seyircileri bıktıracak aşırı tekrarlar yapmadan yapılan çalışmalardır diyebiliriz.

Tüm bu yazdıklarımızdan yola çıkarak sonuç olarak diyebiliriz ki halk oyunlarımız sergilenirken ister düzenleme yapılsın, isterse yapılmassın, kişisel heves ve geçici menfaatler uğruna en değerli kültür hazinelerimizden olan halk oyunlarımız dejenere edilmesin, geleneksel yapısı bozulmasın. Değerlendirme kriterlerini adil olarak uygulamayan ve geleneksel değerlere sahip çıkmayan kimseler de seçici kurullara oturmasınlar.

Motif Dergisi'nde zaman zaman bu konuyla ilgili görüşler yer almakta ve birçok yazar da halk oyunlarımız sergilenirken geleneksel yapısının yani bilinen en eski halinin bozulmadan düzenleme yapılabileceğini yazıyorlar. Biz de onlara katılıyoruz.

Bir Halk Konservatuvarı “Urfa’da Sıra Gecesi”

Abuzer AKBIYIK
Folklor Araştırmacısı

Gerek Urfa, gerekse Urfa dışındaki Urfalıların sürdürmekte oldukları en önemli geleneklerimizden biri “sıra gecesi” geleneğidir. Sıra gecesine, bir halk mektebi, eğitim ve öğretim müessesesi, bir halk konservatuvarı diyebiliriz.

Yıllardan beri sıra gecesinde icra edilen müzik fasılları program yapımcılarının ilgi odağı olmuş ve çeşitli program yapımcıları tarafından çekilerek “sıra gecesi” adıyla hemen hemen bütün televizyon kanallarında yayınlanmıştır. “Züğürt Ağa”, “Eşkiya” gibi birçok filmlerde sıra gecesi sahnesine yer verilmiştir. Bazı televizyon kanallarında “sıra gecesi” adıyla her hafta yayınlanan müzik programları düzenlenmiştir. Birçok gazete ve dergilerde sıra

gecesiyle ilgili haber ve makale çıkmıştır. “Urfa sıra gecesi”, “Urfa geceleri” adıyla kasetler çıkarılmıştır. Urfa’ya gelen misafirlere ve üst düzey bürokratlarına “sıra gecesi” adıyla müzikli eğlence geceleri düzenlenmiştir. Çeşitli kuruluş ve derneklerce Urfa dışında “sıra gecesi” adıyla geceler düzenlenmiştir. Böylece sıra gecesi, Urfa’da yaşayan bir gelenek olma yanında, Urfa’nın bir simgesi ve Urfa kültürünün bir tanıtım gereci olmuştur.

İşte bu nedenle -yıllardır sıra gezen biri olarak-halkımızın yıllardır sürdürdüğü ve son yıllarda medyanın da ilgi odağı olan “sıra geceleri” mizi çeşitli yönleriyle bu yazımızda ele alacak, kültür hayatındaki yerini vurgulamaya çalışacağım.

Sıra Gecesi Bir Mekteptir

Genellikle kış gecelerinde, birbirine yakın yaş grubundaki gençlerin veya orta yaşlardaki arkadaş gruplarının, her hafta başka bir arkadaşın evinde olmak üzere, haftada bir akşam, belirli bir niteliğe ve düzene göre sıra ile yaptıkları toplantılara Şanlıurfa'da "sıra gecesi" denmektedir. Kısaca; "sıra gecesi" bir arkadaş grubunun haftada bir olmak üzere sıra ile bir araya geldikleri toplantılardır.

Sıra gecesinin Urfa kültür hayatındaki yerini şöylece özetleyebiliriz. Urfalı, genç yaşından itibaren de sıra gecesine katılarak, cemaatle oturup kalkmayı, gelenek ve göreneklerini, adab-ı muaşeret kurallarını, cemaatte konuşmanın adabını yeri geldiği zaman konuşmayı, yeri geldiğinde dinlemesini bilmeyi, büyüğüne saygıyı öğrenir. Bu yönüyle "sıra gecesi" bir halk mektebidir,

Sıra gecelerinde zaman zaman çeşitli kitaplar okunur ve yorumları yapılır. Bu yönüyle "sıra gecesi" bir eğitim- öğretim müessesesidir.

"Sıra geceleri" acıyı ve mutluluğu paylaşmaktır. Sıra arkadaşlarından birinin yakını ölse, diğer arkadaşları cenazenin hazırlanmasından, kaldırılmasına kadar arkadaşlarının yanında olurlar, arkadaşlarının acısını paylaşırlar. Düğün, sünnet vs gibi mutlu günlerde yine arkadaşlar bir araya gelir ve mutluluğunu paylaşırlar.

Şanlıurfa'da müziğin gelişmesi ve yaygınlaşmasının en büyük nedeni sıra geceleridir. Bu geceler bir usta çırak geleneğine uygun olarak müziğin öğretildiği ve icra edildiği meşk ortamıdır. Bu yönüyle Sıra geceleri bir "Halk konservatuarı" dır.

Keklik, at gibi belirli hayvanlara merakı olanlar sıra gecelerinde sevdikleri konuları konuşurlar, bu yönüyle "Sıra Gecesi" bir cemiyet, bir dernek gibidir.

Urfa'nın sosyal, kültürel ve ekonomik sorunları sıra gecesinde konuşulur ve tartışılır, çözüm yolları üretilir. Bu yönüyle sıra geceleri birer istişare toplantıdır.

Sıra geceleri sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın yoğunlaştığı ve pratiğe dönüştüğü yerdir. Sıra arkadaşları kendi aralarında yardımlaşma sağladıkları gibi, sıra gecelerinde toplanan paralarla fakirlere yardım edilir.

Sıra geceleri, nezih bir sohbet ortamıdır, ilim irfan

sahipleriyle sohbetler edilir. Şiirler dinlenir kültür ve edebiyat üzerine konuşulur.

Sıra geceleri geleneksel "Tolaka" ve "Yüzük fincan" adlı oyunların oynandığı, geleneklerin yaşatıldığı geceleridir, Sıra gecesi, Urfa ve Urfalının tanıtımının yapıldığı bir lobidir.

Sıra gecesi; zengin Urfa sofrası yemeklerinden çığköfte ve tatlılarının yenildiği, misafirlere tanıtıldığı ortamlardır.

Sıra Gecesinde Sohbet Bir Başkadır

Sıraya geliş daha önce belirlenen saatlerde olur ve sıraya geliş saati önemlidir. Herkes belirlenen saatte gelmek zorundadır. Belirlenen saatte gelemeyen, önceden tespit edilen para cezasını ödemek zorunda kalır.

Sıraya çağrılan misafir genellikle çağırılan arkadaşla birlikte gelir, kendisine odanın üst tarafında yer verilir. Sıraya gelen misafirler, sıraya getiren kişi tarafından tanıştırılır. Sıradakiler de misafire tanıştırılır. Sıradakilerin tanıştırılması, misafiri getiren tarafından yapılır veya sıradakiler tek tek sıra ile kendilerini tanıtırlar.

Sıranın en önemli fonksiyonlarından biri sohbettir. Sohnete, sıraya gelenlerden hal hatır sorularak başlanır. Sıraya gelenler birbirlerine sıhhat durumlarını, iş durumlarını sorarak sohnete başlarlar. Sohbet birçok konuda derinleşerek devam eder. Sohbet konuları arasına, o haftaki aktüalite, piyasanın durumu, ekonomi, siyaset, dini konular gibi birçok mevzu girer. Sohbet konusu sıra gezenlerin ilgi alanlarına göre de değişiklik gösterir. Sıra gezenler kuş meraklıysa ağırlıklı olarak kuşlar üzerine, müzik meraklıysa müzik üzerine, kültür meraklıysa edebiyat ve şiir üzerine sohbet ederler. Muhtarların gezdiği sırada mahallenin sorunları, siyasi durum vs., dini ağırlıklı bir sıra ise dini konular sohbetin ana konularını oluşturur.

Sırada "Tolaka ve Yüzük Fincan" Oyunu

Sıra gecelerinde eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek üzere bazı geleneksel oyunlar oynanır. Bu oyunlardan en yaygın olanları "Tolaka" ve "Yüzük Fincan" oyunudur.

Tolaka oyunu; en az 5-6 kişi ile oynanan bir oyundur. Bu oyunun oynanabilmesi için iki araç gereklidir. Birincisi; avuç içine sığacak kadar

büyükükte bozuk para veya yüzük, ikincisi ise oyunda ceza alan oyuncunun eline vurmak üzere bükülmüş boyun bağı (atki), havlu, veya kemer. İşte bu ceza aletine "tolaka" denir.

Ebe, avuç içine saklanacak şeyi eline, ceza aleti tolakayı da koltuğunun altına alarak ayağa kalkar. Bu sırada diğer oyuncular ellerini birleştirmiş ve ileriye doğru da uzatmış olarak ebeyi beklemektedirler. Ebe, her oyuncunun önünde durarak, elini oyuncuların birbirine yapışık ellerinin içinden geçirir. Elindeki bozuk parayı oyuncuların ellerine bırakır gibi yaparak tüm oyuncuları dolaşır. Ebe, bozuk parayı kimseye belli etmeden herhangi bir oyuncunun eline bırakır ve saklanan paranın kimde olduğunu sorar. Kendisine sorulan oyuncu paranın kimde olduğunu bilirse ebenin eline ceza aleti ile bir tane vurur ve kendisi ebe olur. Eğer paranın kimde olduğunu bilemezse bu defa ebe onun eline ceza olarak (paranın saklı olduğu oyuncunun söylediği kadar) tolaka ile vurur.

Yüzük fincan oyunu: Bu oyun için en az 5, en çok 10 kulpsuz fincan (acı kahve fincanı) ve bir yüzük gerekmektedir. Bu oyun için sıra elemanları iki gruba ayrılır. Bir grup tepsiyi ve fincanları alarak gizliden yüzüğü tepside dizili fincanlardan birinin altına saklar. Karşı grubun tepside dizili fincanlar altından yüzüğü bulması oyunun temel özelliğidir. Çok zevkli bir oyundur.

Sıra Gecesi Bir "Halk Konservatuarı"dır

Şanlıurfa'da müziğin gelişmesi, yaşatılması ve yeni türkülerle sanatçıların ortaya çıkışında en önemli faktör sıra geceleridir diyebiliriz. Sıra gecelerinde usta çırak geleneği içerisinde müzik icra edilir. Sıralarda Urfa makam geleneği içerisinde şarkı, türkü okunur. Arada ise hoyrat ve gazel okunur. Müziğe yeni başlayanlar bu gecelerde ustaları dinleyerek müzik bilgisini ve makamları öğrenirler. Bu yönüyle sıra gecelerine "halk konservatuarı" da denilebilir. Urfa'nın yetiştirdiği Mukim Tahir, Kel Hamza, Damburacı Derviş, Tenekeci Mahmut, Kazancı Bedih, Seyfettin Sucu, İbrahim Tatlıses, Mehmet Özbek, Mahmut Coşkunes gibi daha sayabileceğimiz birçok ünlü, sıra gecelerinde yetişmiş ve ustalık dönemlerinde de çırakları kendilerinden istifade etmiştir.

Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıl Hatırı Vardır

Sıraya gelenlere ilk olarak sigara ve acı kahve ikram edilir. Acı kahveye Urfa'da "Mirra" denilir. Acı

kahve yapmak için önce çekirdek kahve kavrulur ve iri çekilir. Çekilen kahve "gümgüm" denen büyükçe cezveye konularak iyice kaynatılır, kaynayan kahve başka bir cezveye süzülür, dinlenen kahve tekrar süzülür. Süzülen kahveye "hel" denen ve özel bir tad veren bitki tohumu da konur ve kaynatılarak sıcak olarak misafirlere ikram edilir. Kahve, misafirlere özel kulpsuz fincanlarla sunulur. Mirra, fincanın dibine az miktarda konulur ve iki defa verilir. Sırada acı kahveden sonra çay ikram edilir. Sıra gecesinde acı kahve ve çaydan başka, yazın ayran ve şurup ikram edildiği de olur. Sıra gecelerinde alkollü içki kesinlikle içilmez.

"Çiğköfte Başım Tacı"

Sıra gecelerinde yemek olarak "çiğköfte" yapılır, nadiren diğer yemekli sıra geceleri de vardır. Diğer bir ifade ile "çiğköfte" sıra gecelerinin değişmez yemeğidir diyebiliriz. Sırada sohbet veya müzik faslı biterken köfteyi yoğuracak kişi ve ona yardımcı olacaklar köfte yoğurmak üzere kalkarlar. Daha önce bulguru, eti, isotu (kırmızı pul biberi) ve diğer malzemelerin hazırlanmış olduğu diğer odaya geçerler. Köfteyi yoğuracak olan, elini güzelce yıkayarak işe başlar. Köfte kıvamına geleceği sırada, sofraya serilmeye başlanır. Köfte ile beraber yenilecek has (marul), beyaz lahana, salatalık, turp, nane, pırpırım (semizotu) ve Urfa'da yetişen herdel, kuzukulağı, suyarpızı, tuzik pendik, tere gibi dere otlarından mevsimine göre bulunanlar sofraya dizilir. Ayran ve ekmeğe de sofraya konulduktan sonra hazır olan çiğköfte herkese bir tabak olacak şekilde servis yapılır.

Sırada çiğköftenin yanında bostana, salatalık veya maruldan yapılmış cacık, zeytin bostanası veya koruk salatası, çoban salatası gibi salata ve cacıklar ikram edilir.

Sıra gecelerinde çiğköfteden sonra kadayıf, şıllık, katmer, baklava veya daş ekmeği, küncülü akkıt, palıza, şire gibi mahalli tatlılardan herhangi biri ikram edilebilir. Sıra sahibinin hanımı maharetli ise, bu tatlıları gündüzden hazırlar.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz. "Sıra gecesi" bir halk mektebidir, eğitim ve öğretim müessesidir. Arkadaşlıkların dostluklara dönüştüğü, dayanışma ve yardımlaşmanın yoğunlaştığı ortamlardır. Hoş sohbetlerin yapıldığı nezih gecelerdir. Müziğin, edebiyatın harman olduğu bir "halk konservatuarı"dır.

Özay GÖNLÜM'ün Anısına...

Yüksel AYHAN

Küçükçekmece Kaymakamı

Denizli'li Ahmet Gönülüm ve Zekiye Hanım'ın oğludur. 5 Şubat 1940 tarihinde Erzincan'ın Tercan İlçesi'nde doğdu.

13 Haziran 1961 tarihinde Ayten Hanım'la evlendi. 29 Eylül 1964 tarihinde kızları Evren (evli) ve 10 Ocak 1969 tarihinde Ezgi dünyaya geldi.

16 yaşında, Yurttan Sesler'in kurucu hocası Muzaffer Sarısözen ile tanıştı ve onun daveti ile Ankara Radyosu Yurttan Sesler programlarına konuk sanatçı olarak katıldı.

1966-1973 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı Film Radyo Televizyon Merkezi'nde seslendirme uzmanı olarak çalıştı.

1966 yılında, Ankara Radyosu'nun açtığı sınavı kazanarak, saz ve ses sanatçısı olarak Yurttan Sesler Korosu'nda çalışmaya başladı. Ege yöresinin türkülerini sesi ve sazıyla mikrofonlara taşıdı ve kısa zamanda halkımız tarafından sevildi ve aranan sanatçı oldu.

34 yıl süre ile TRT ailesinin en sevilen ve sayılan bireylerinden olan Özay Gönülüm halk şivesi ve tavrıyla çalıp söylediği Ege türküleri kadar, taklit yeteneği, anlattığı türkü öyküleri, fıkraları ile de gönülümüzde taht kurdu ve halk müziğinin yeni bir ekol yarattı. Radyo ve Televizyonlarda yayınlanan "Nineden Mektuplar" tiplemesiyle Anadolu'nun sesi oldu ve ulusal kültürümüzde değerli katkılarda bulundu.

1950'li yılların sonundan itibaren sahneye çıkan Özay Gönülüm, 1973 yılından itibaren 10 yıl süre ile İzmir Fuarı'nda sahne aldı. Başta Zeki Müren olmak üzere pek çok ünlü sanatçı ile sahneleri paylaştı. Özellikle bu yıllardan itibaren, ünü tüm ülkemize yayıldı. O dönemlerde bir de Yeşilçam filmi yaptı. Maliye Bakanlığının televizyon için hazırladığı KDV reklamında oynadı. Bazı radyo tiyatrolarında roller üstlendi. Kaset ve plak çalışmaları yaptı. Tarıma ve çocuklara yönelik programlarda yer aldı. Avrupa, Amerika, Avustralya, Çin başta olmak üzere pek çok ülkede konserler verdi. Kültür Bakanlığı HAGEM'de Repertuar Kurulu Üyeliği, TRT THM Repertuar Kurulu Üyeliği, birçok sınavda Jüri Üyeliği yaptı. TRT TV1'de THM İstekleri Programı'nı bir yıl süre ile sundu.

Özay Gönülüm Denizli, Kütahya, Muğla, Afyon, Aydın başta olmak üzere Ege Bölgesi'nde yüzlerce köyü karış karış gezerek 300'den çok halk türküsü derlemiş ve TRT Repertuarına kazandırmıştır. Özay Gönülüm'ün TRT Repertuarına kazandırdığı bazı türküler şunlardır: Denizli'nin Horozları (Çil Horoz), Çözde Al Mustafa Ali, Cemile'nin Gezdiği Dağlar Meşeli, Osman'ımın Mendili,

Evlerinin Önü Bulgur Kazanı, Şu Dağlar Tepe Tepe, Bozdoğa'nın Söğüdü, Evren köyün Alt Yanında Bostanı (Gelive Gidive), Dudu Gız, Nazoğlu Zeybeği, Ayşe Dedim Adına.

Yaren'in Öyküsü

Özay Gönülüm'ün istekleri ve düşüncesi doğrultusunda Üçlü Saz Yaren 1974 yılında İTÜ Türk Müziği Konservatuvarı Öğretim Üyesi ve Enstrüman Yapım Bölümü Başkanı ve Özay Gönülüm'ün yakın arkadaşı Cafer Açın tarafından gerçekleştirilmiştir. Bağlama curası, bağlama ve tamburadan oluşur.

Üçlü Saz'a Yaren adı 1976 yılında verilmiştir. Halit Kıvanç'ın TRT TV'de Şubat-Mart 1976'da sunduğu "Bir Kadın Bir Erkek" yarışma programında ilk kez TV'de çalınan Üçlü Saz'a isim önermeleri seyircilerden istenmişti. Yüzlerce öneri arasından, Burdur-Tefenni Kaymakamı (halen İstanbul Küçükçekmece Kaymakamı) ve Özay Gönülüm'ün manevî kardeşi Yüksel Ayhan'ın önerdiği "Yaren" adı büyük beğeni ve kabul görmüş ve söz konusu TRT TV programında, Yaren adı tescil ve ilan edilmiş, ayrıca Yüksel Ayhan'a Özay Gönülüm imzalı bir adet cura armağan edilmiştir.

Dünyada bir eşi daha olmayan Yaren, Özay Gönülüm ile bir bütünlük sağladı. Özay Gönülüm dediğinde Yaren, Yaren dediğinde Özay Gönülüm akla geldi. Halkımız tarafından da çok benimsendi ve aranırdı. Yaren ülkemizi Özay Gönülüm'ün elinde dünyanın birçok ülkesinde bir bayrak gibi temsil etti.

Türk Halk Müziği'nin büyük ustası, ikeli sanatçı, Anadolu'nun hası, üstün insan Özay Gönülüm 1 Mart 2000 Çarşamba Günü, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde saat 23:00'de solunum yetmezliğinden vefat etti. Ani vefatı Ailesi, Arkadaşları ve Halkımızda şok etkisi yarattı.

3 Mart Cuma günü saat 10:00'da uzun yıllar hizmet ettiği ve evi gibi, ailesi gibi sevdiği TRT Ankara Radyosu'nda yapılan törenden ve onbinlerce seveninin katıldığı Kocatepe Camii'ndeki öğle namazı ve cenaze töreninden sonra Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'nda gözyaşları arasında toprağa verildi.

Özay Gönülüm'ü ve Anadolu'nun hası o güzel türkülerini, öykülerini ve çok sevdiği sazı "Yaren"i ve doyumсуз yarenliklerini hiç unutmayacağız.

O bizim gönüllerimizde, kalplerimizde sonsuza kadar yaşayacak.

Kütahya Yöresi Halk Oyunlarından Tanımlar

Rasim KORKMAZ

İSLAMOĞLU

İslamoğlu, Kütahya ilinin Gediz-Şaphane nahiyesinden olup (1991'de ilçe oldu) ününün yayıldığı devir 1850-1865 yıllarına rastlar. Asıl adı Mustafa'dır. Baba adı Hacı Hüseyin diye anılan bu ailenin şimdiki soyadı Toylan'dır. Küçük Mustafa, nahije mektebinde okumuş ve Şaphane Medrese talebesi iken zamanın padişahı ile alakalı olarak Şaphane'den Hacı İbrahim Ağa ile araları açılır. Hacı İbrahim Ağa Mustafa'yı öldürtmek ister, bunu haber alan Mustafa selameti dağa çıkmakta bulur.

Mustafa ekibi ile; Kütahya, Afyon, Uşak, Aydın, Konya gibi beldeleri kasıp kavuran ve birçok takiplere değin ele avuca sığmayan, artık İslamoğlu adı ile ün salmış bir eşkıya olarak tanınmaktadır. Çok güzel cura çaldığı bilinmektedir. Zengin kervanları, ağa çiftliklerini, konakları basarak elde ettiği ganimetin bir bölümünü fakir fukaraya dağıtmakla, düşküne yardım etmekle tanınmaktadır. Nitekim bir toplantıda şöyle dediği hatırlanmaktadır.

İslamoğlu'nun;

"Biz dağa çıktık neden? Bütün memleketi beş on derebeyi ele almış, ırz, namus tehlikeye düşmüştür. Halkı padişah adına haraca kesiyorlar. Vergiyi onlar toplar, ne yaptıklarını kimse bilmez. Muharebe olur, onlar eşraf'tır diye ötekiler ulema'dır diye gitmez. Giden, ölen hep zavallı ahalidir. Yeniçerileri kaldırdılar, başka yeniçeriler meydana çıktı. Onlar baklava, börek yer, halk kuru ekmek. Hangi padişah tahta çıksa, hep o eşraf makulesi ona döner. Saraya hediyeler yolların. Hakim de , kadı da onlara köledir" der.

İslamoğlu, Simav Müfreze Komutanı Zenci Yüzbaşı tarafından bir gece yapılan baskında öldürülmüştür. Nam saldığı yörelerde birbirini andıran tavrı ve ahenkte türküler yakılmıştır.

İslamoğlu, bir koşmasında şöyle der;
İslamoğlu akıllı mı, deli mi?
Varsın sıksın, fişeklikler belimi,
Çekmem amca, silahımdan elimi.
Böyle geldi, böyle gider yolcuym...

İslamoğlu için Afyon tarafında yakılan türkünün sözleri;

İslamoğlu kule yapar taşınan,
Gözlerim doldu al kanınan, yaşınan,
Nere gidem şu talihsiz başınan.

Beri gel, beri gel, ben adam yemem
Şunun şöylesine ben, adam demem

Kütahya'da yakılan türkünün sözleri ise;

İslamoğlu

"Varın bakın türkmen kızı uyur mu,
Kollarında altın bilezik durur mu,
İslamoğlu gibi yiğit olur mu.
Nolaydı nolaydı teslim teslim olaydım,
Konakta avlusunda kendim kendim varaydım.

Varın bakın benim bacam tüter mi,
Bağımda bahçamda bülbül öter mi,
Küçük kardaş benim yerim tutar mı,
Nolaydı nolaydı teslim teslim olaydım,
Konakta avlusunda kendim kendim varaydım.

İslamoğlu derler benim bir adım,
Tavlada bağlandı da kaldı kır atım,
Hasret kıyamete kaldı muradım,
Nolaydı nolaydı teslim teslim olaydım,
Konakta avlusunda kendim kendim varaydım."

şeklinde.

Ahmet Bey

Ahmet Bey; Kütahya'nın tanınmış ve zengin ailelerinden **Haznedaroğullarından Emin Efendi'**nin tek oğludur. Ailenin Kobak dibinde konak evleri olmakla birlikte, çoğu zaman Tavşanlı ilçesi İsaköy'de bulunan çiftlikte ikamet ederler. Kütahya'da medrese tahsili gören genç, yakışıklı ve civan boylu Ahmet Bey çiftlikten okuluna küheylan atıyla gider, gelir. Hem varlıklı, hem yakışıklı olması sıfatıyla birçok genç kızın gönlünü ve hayallerini süsler. Çoğu zaman Kütahya'lı şairimiz Hacı Pesendi'nin oğlu Çakır Efe isimli arkadaşı ile medreseye gider, gelir ve birlikte yer, içer, gezerlerdi. Fakat her gezdikleri yerde tüm genç kızların gözünün Ahmet'te olması Çakır Efe'yi kıskançlık krizine soksa da dostluklarını sürdürürler.

Bir süre sonra Çakır Efe, kötü yolda olan Düverli isimli bir kadına tutulur. Kadın Çakır'ı o kadar etkisine alır ki, Çakır medreseyi bile bırakır.

Bu arada. Ahmet, Ahırradı mahallesinden bir kız ile sözlendirilir. Medreseye de devam etmektedir. Düverli isimli kadın Çakır'ın arkadaşı Ahmet'e iç geçirmekte olup ne yapıp edip Ahmet'i kendisine getirmesini ister. Ahmet, Çakır'ın bu çağrılarını hep reddeder. Çakır bir gün Düverli'yi evine kapatır. Medrese çıkışında Ahmet'in aklını çelerek eve getirir. Karşısında hayalindeki Ahmet'i gören Düverli hemen boynuna sarılır. Ahmet bu durumdan utanıp, iteklese de, Düverli'nin sırnaşıklığı karşısında gençliğinin de verdiği heyecan ile yukarıdaki odaya götürmek üzere Düverli'yi kucaklar. Odaya yöneldiğinde tekrar kıskançlık krizine giren Çakır kamasını çekerek Ahmet'in sırtına var gücüyle saplar ve kaçır. Ahmet sırtında bıçak ile evden çıkar Kemer Hamamı aralığından aşağı iner, tam Celalettin Sultan Sokağı'nın ortasında dermanı kesilir ve yere yığılır. Orada ölür. Cenazesini kız kardeşinin evine getirirler. Bu kötü haber hemen duyulur, cenazesi büyük bir kalabalık ile Musalla Mezarlığına defnedilir. Biricik oğlunun ölümüne çok üzülen babası Emin Efendi'nin bir hafta sonra gözleri kapanır. Çakır Efe'nin babası Hacı Pesendi de tüm bu olaylara çok üzülür. Bu üzüntüsünü şu an Vakıflar binasının bulunduğu sebillerin üzerindeki mermere yazdırarak dile getirir.

*Bir zalimden, bir alim,
Bir alimden, bir zalim... Allah bana evlat verdi.
Essalatü vesselam
Dünya'da mihnetsiz, baş yok vesselam*

Sıradan bir kadın için gencecik yaşında yakın

arkadaşı tarafından öldürülen civan boylu Ahmet Bey'e tüm Kütahya üzüldü. Bu olay için yakılan ağıtlar dilden dile dolaşarak türküye dönüşür. Folklor oyunumuzda ikinci oyun olarak yerini alır.

Ahmet Bey

*Ahmet beyin bir küheylan atı var aman, aman,
Ah o giderse, onun onun bende, teki var aman,
Ahmet beyin, benden başka nesi var aman, aman.*

*Saklan dağlar Ahmet beyin kışından aman, aman,
Hiç sevdalar geçmedi mi başından aman aman.*

*Ahmet beyin boy kürkü var sarıdan aman, aman,
Ahmet beyin hiç kaderi yok, karıdan aman aman,
Dost bildiği bıçakladı geriden aman aman.*

*Saklan dağlar Ahmet burdan geçti mi?
Yoksa hovardalar aldı kaçtı mı?*

*Saklan dağlar Ahmet beyin kışından aman, aman,
Hiç sevdalar geçmedi mi başından aman, aman.*

*Annem benim sandığımı açsın,
Mavi şalvarıma uçkur takmasın,
Oğlum gelecek diye yola bakmasın.*

*Saklan dağlar Ahmet beyin kışından aman, aman,
Hiç sevdalar geçmedi mi başından aman, aman.*

*Ahmet beyin kürkü var dizinde,
Püskürme ben hu çekiyor yüzünde,
Şimdi kızlar hiç durmuyor sözünde.*

*Saklan dağlar Ahmet beyin kışından aman, aman,
Hiç sevdalar geçmedi mi başından aman aman.*

Kaynak: Hisarlı Ahmet Yorumuyla Kütahya Türküleri Kitabı

Kafkas Dansları

Adli AYTER

Araştırmacı

Fotoğraf : Ekber YEŞİLYURT

Geçmiş aramanın ya da günümüze getirebilmenin en güçlü vasıtasının **Folklor** (Halk Kültürü) olabileceğine inanarak Kafkasya ve Kafkas Türklerinin kültüründen bahsetmeyi faydalı bulduk.

Büyük tabiat ve Kafkasya'nın uzun tarihi, Kafkası güzel sanatların, sanatçıların ve şairlerin vatani haline getirdi. Kafkasya'nın gürleyen ırmaklarının, balta girmemiş çam ormanlarının, dağlarının ıssız ve sır dolu geçitlerinin, Hazer ve Karadeniz sahilleriyle Elbrus - Kazbek zirvelerinin güzelliği gerçekten biricik bir dekor husule getirir. Bu sayısız güzelliklerinin yanında asırlardan beri yaptığı savaşlarda Kafkasya istiklalini de korudu.

Vatansever, cesur, ömrü at sırtında geçmiş Kafkas halkları güzel şiirleri, türküleri ve danslarıyla da zengin bir hususiyet kazanmışlardır. Kafkasya'nın kahramanlık hikayeleri günümüzde dahi söylenir. Onların en güzel hususiyetlerinden biri de doğru sözü ve güvenilir oluşlarıdır. Halkın ekseriyeti yüksek dağlarda ikamet eden Kafkaslılar **Eba Müslim Horasani** zamanında müslümanlığı kabul ederek, Eski Türk dinlerinden olan **Şamanizm**'i terketmişlerdir. Fakat hala bu dinlerin ve Kafkas karakterinin özellikleri; halkın çoğu ananevi davranışlarında ve

halk danslarında bariz bir tarzda tezahür eder ve göze çarpar. Danslarının çoğu merasime ait seramonik ve ritmiktir. Oyunların özelliği umumiyetle kıra ve köye ait oluşlarıdır. Şehir ve şehirlie ait özellikler çok azdır. Oyunlarının isimlenmesi dahi onların yerini ve kaynağını gösterir veyahut çıktığı cemiyetin merkezini belirtir. Dağlıların dansları son derece has ve otantik ve devrimize kadar aynen gelmiş Kafkasya'nın otantik vasıflarını, mesaj halinde günümüze aksettirmiştir. Bu danslar güzelliği ve orijinalliği ile birçok yabancı milleti etkilemiştir. Oyunlar form bakımından **Solo-Düet-Trio-Kuartet** ve gruplar halinde oynanır. Bu oyunlar bir hayli çeviklik supleks ve canlılık icabettirir. Son derece maharet ve kuvvet icabettiren oyunlar genellikle grup halinde oynanır. Gruptaki elemanların; Dörtlü-üçlü-ikili ve tek olarak soloları vardır.

Kafkasyalılar: "Biz dünyanın en güzel kadınları arasındayız" derler. Kadınların tipleri en çok; güzel siyah gözler, iyice sürmelenmiş kirpikler, mat bir ten, siyah uzun örükler şeklindedir. Onların jestleri ve yürüyüşleri otantik bir ihtişam içindedir. Erkeklerin kadınlara gösterdikleri yüksek hürmet ve şeref hisleri sebebiyledir ki; çok kanlı ve sövgülü kavgaların durup sona ermesine bir kadının gözükmesi yeter sebeptir.

Düello eden iki erkeğin kamaları arasına bir kadının eşarbnı atması, o düellonun bitmesine yeter de artar bile. Onların yüzlerinde ve davranışlarında bu güzel garantinin soylu birikintisini biz her an bulabiliyoruz.

Oyunlar

Kafkas Dansları'nda erkeklerde olduğu gibi kadınlarda da aynı olan başlıca vasıf; vücudun dik hareket halinde olmasıdır. Bu karakter sabittir. Aynı zamanda bacaklar ve kollar kuvvetli bir tempoya ulaşır. Kadın ve erkekte kol ve el hareketleri tamamen farklıdır. Erkeğin kol hareketleri kartalın uçuşunu andırır ve kadını sol tarafında biraz geriden takip eder. Bu takip kartalın sülünü kovalaması şeklinde yorumlanır. Erkeğin ellerinden birinin ayası gökyüzüne, diğeri kadının yüzüne tevcih edilmiş şekildedir. Bunun ise; kadının güzelliği, şerefi ve mukaddes oluşunun güneşle mukayese edilecek derecede mühim olduğuna işarettir. Veya erkek, elleri kapalı yumruk şeklinde ve bilekten iç ve dışa doğru eğik tarzda kol hareketleri yapar. Ritmler seri, enerjik, sert ve kuvvetli, ani hareketler halindedir. Erkeklerin bacak ve ayak hareketleri de öyledir. Figürlerde kaygan, hafif ve süratli hareketler mevcuttur. Bilhassa ayak parmaklarının ucunda fevkalade puan duruşları yaparlar. Bu hareketleri yaparken; ayaklarında diğer hiçbir pabuçla değiştirmedikleri çok yumuşak çizmeleri vardır. Ayrıca diz üzerinde dönme atlayıp düşme, çarpma ve pürvet hareketleri de vardır. Bu figürler o kadar enerjiyi icabettirir ki; bu enerji 25 yaşından fazla hiçbir oyuncuda mevcut değildir. Genellikle erkek dansları bir savaş seyrini aksettirir tarzdadır.

Kadınlarda kol hareketleri esas olarak sabittir.Yalnız parmaklarıyla çağırır tarzda ellerine bileklerinden itibaren tatlı dönüş hareketleri yaptırırlar. Ayak hareketlerine gelince, kadınlar yok denecek kadar az atlama ve koşma ile beraber nazik ve hafif küçük adımlarla dansederler. Dans esnasında kadın ve erkek göz ucuyla birbirlerinin hareketlerini dikkatle takibederler. Birbirlerine çok yakın dansettikleri halde katıyken temas etmezler. Bu da bir maharet addedilir. Eskiler, kazara elbisesi kadına dokunan erkek oyuncunun; oyun esnasında kamasiyla elbisesinin dokunan kısmını kesip attığını söylerler!.. Popüler Kafkas enstrümanları eşliğinde oynanan oyunlarda ekseriyetle dairevi ve karşılıklı hareketler yer alır. Oyunlar konu olarak cemiyetteki olayları işler: Aşk, kıskançlık, kahramanlık, nezaket, maharet vs...

kadar yayılmış ve halk yığınlarının ruhuna nüfuz etmiştir. Kullandıkları çalgılar pek yaygındır. Kullanılan telli sazlardan Kubuz denilen küçük dar karınlı üç telli Türk sazı revaçtadır. Armonik yerli saz olmamakla beraber çok benimsenmiştir. Kaval, davul, zurna gibi aletler ise eskiden beri bilinen sazlardır.

Dağların müziği oynak, kurak, serttir; sevimli bir hırçınlık, kahramanlık ve isyan anlatır tarzdadır. Büyük müzisyen ve folklorcular yetişen Kafkasya'nın sayılı sanatkarlarından Arslan Abay, Sait Boduyef'in (Zeynep) adlı operasını besteleyen büyük kompozitör Mepurnof ve yurdundan uzak Mısır'da ün salan Abdülvehap'ı saymak yerinde olur. Dağlılarda danslar da müzik kadar mühim bir ihtiyaçtır. Bu danslar çok gergin sinirlere, kuvvetli bir kalbe, gayet muvazenede ve süratli hareketlere dayanır. Cambazlığı andıran bu danslarda kadın ve erkek beraber oynar, ağızla ve elle atılıp tutulan kama figürleri son derece maharet ve dikkat isteyen tehlikeli hareketlerdir.

Ruslar Kafkasya'ya "Güzellik gururunun sembolüdür" derler. Kafkas oyunları işte bu güzellikten, dağların ihtişamından, memleketin yalçın ve hareketli karakterinden, hürriyet ve istiklal savaşlarından örülmüştür. Hepsi de mutlaka güzel bir hikayeye dayanır, efsanevidir.

Kafkas Folklor Müziğindeki Enstrümanlar

Düduki, Garmon, Doli, Çuğur, Çağalay, Çırgın, Kupus, Kaval, Kemençe, Balaban'dır.

Oyunlar

Lezginka, Şimga, Kafe, Keşgun, Kabardinka ve bunlardan türemiş olan: Şeyh Şamil, Çoban, Bıçak, Dört çift, Kılıç, Kıskanç, Çeşme başı, Mendil, Lotu, Erdenkoy, Çeçen, Horumi vs. Bunlardan Lezginka denen oyuna diğer oyunların anası demek yerinde olur, zira diğer bütün oyunlar bu danstan mülhemdir.

Bazı Kafkas Halk Oyunları

Simd-Şimka: Gruplar halinde oynanan 2000 yıllık bir aşk, zerafet ve asalet dansı.

Horumi: Yalnız erkekler tarafından oynanan bir harp dansıdır. Düşmanla savaşan askerlerin davranışlarını kompoze eder. Müziği yoktur. Yalnız davulun özel ritmleri ile oynanır. Zira Kafkasya'da davul asırlar boyunca muharebelerde ritm unsuru olarak kullanılmıştır.

Dejenerasyonun Popüler Türküsü “Gaydırı Gubbak Cemilem”

Hamit ÇİNE

Halkbilimci

Halkbilimin varoluşunun esas nedeni, topluma ait tüm yaşam biçimlerini, gelenek ve törelerini oldukları şekilde içine almış olmasındandır. Başka bir deyişle, topluma ait yaşanmış veya yaşanmakta olan her olgu, halkbilim açısından ayrı ayrı değerlendirilir ve sınıflandırılır. Milli kültürümüzü oluşturan halkbilim içinde, küfür edebiyatının, ezgi ve oyunlarının da ayrı bir yeri vardır. Bunlar, bugünkü anlamıyla poşet yayınları ve gösterileri içine girer. Açık-saçık, toplum ahlakına uymayanları, kayıtlarda, noktalarla belirtilerek, anlamları kapalı olarak geçiştirilir.

Eskiden oturak alemlerinde bu tür uygulamalar erkekler arasında ve dört duvar arasında yapılıyor, ama hiçbir zaman, toplum anlayışına uygun olmayan bir ortama taşınmıyorlardı.

Biz konuyu, kültür yozlaşması açısından ele alıyoruz. Başlıkta belirtilen türküyü de bu bakımdan örnek gösterdik.

“Gaydırı gubbak Cemilem” türküsü, aynı zamanda Acıpayam dolaylarının kıvrak zeybek türünden bir oyunudur.

Bugün, her türlü yayın organlarında açık-saçık görüntüler programlaştırılıyorsa, toplumun ahlakına aykırılık varsa, bunların engellenmesi gerekir. Zaman zaman, radyo ve TV Üst Kurulu, bu nedenle, bazı yayınları, bir günlüğüne de olsa durdurmaktadır.

“Efendim bu kadar tutucu olmayalım, herşey değişti” anlayışıyla, “biraz yumuşak olalım” düşüncesi geçerli olabilirse ve sanatçı adıyla biri çıkıp da TV kanallarından topluma karşı, “Konyalı’dan başkasına bastırmam” diyebiliyorsa ve de buna hiçbir ses çıkmıyorsa, o zaman yapılacak birşey yoktur, herkes bildiğini işlesin.

Biz konuyu, kültür yozlaşması açısından ele alıyoruz. Başlıkta belirtilen türküyü de bu bakımdan örnek gösterdik.

“Gaydırı gubbak Cemilem” türküsü, aynı zamanda

Acıpayam dolaylarının kıvrak zeybek türünden bir oyunudur.

Yeşilovalı merhum Hüseyin Kayhan’ın çalıp söylediği ve uzun yıllar önce Antalya Radyosu tarafından tespit edilen türkünün sözlerini aynen yazıyorum (şüphe yok ki, daha pek çok yöre sanatçısı tarafından da söylenmiştir);

*Aman Cemile kız sen ne gezersin hayatta hayatta
Basma da şalvar endi de düştü ayakta*

*Yangın (aygın) baygın Cemilem
Nasıl nasıl edelim biz bu işi
Aman aman Cemilem, aygın baygın Cemilem bu işi.*

*Aman Cemilemin gezdiği dağlar meşeli
Üç-Beş günler oldu da o yar senden ayrı düşeli*

*Yangın (aygın) baygın Cemilem
Nasıl nasıl edelim biz bu işi
Aman aman Cemilem, aygın baygın Cemilem bu işi.*

Görülüyor ki, bağlantı bölümünde, ne “Hoca Memiş, ne de gaydırı gubbak” var. Nedir bu deyim anlamı diye sorulursa, okuyanlardan şu yanıtı alırsınız: “Hafif meşrep kadın”. Aslında “hafif meşrep deyim, “aygın baygın Cemilem” sözüne daha uygun gelir. Gaydırı gubbak, yörede gizli ve argo anlamı ile çok çirkin ve sadece erkekler arasında kullanılan argo sözcüklerden oluşur. Burdur’da guddak, Acıpayam’da gubbak, dişilik organının argodaki adıdır. Bunun manasını gözardı edip, espirisine kapılarak, bilhassa hanım sanatçıların bilmeden seslendirmeleri yakışık almamaktadır.

İzmir Radyosu sanatçılarından, Acıpayam’lı Halil Yüreğilli ve Şinasi Uslu da, “Dedelerimizden beri bu türkü ‘aygın baygın Cemilem’ diye okunur” demektedirler.

Espirisini bilmeden okuyanlara, manasını yanlış değerlendirip program yapanlara bir şey demiyoruz. Onun vebali, yozlaşmış kalıpla ortaya çıkaranlarındır.

Bu Anadolu’nun, bu Türkiye’nin insanlarını birbirlerine bağlayıp ulus yapan, bugün için tek varlığımız “Milli Kültürümüzdür” bunu unutmayalım.

Almanya'da 6. Türk Halk Oyunları Yarışması Gerçekleştirildi.

Yeşim DALGIÇ

Stuttgart Türk Halk Oyunları Yöneticisi

Langen-Frankfurt'ta Toplum Gazetesi ve Alman Kültür Dairesi'nin ortaklaşa düzenlediği 6. Türk Halk Oyunları Yarışması yapıldı.

Langen Stadthalle'de gerçekleştirilen yarışmada, başvuran 39 ekip arasından seçilmiş 13 ekip yarıştı. Yarışmaya, tüm Almanya'dan 37 ekip yanısıra bu yıl ilk defa İsviçre'den de 2 ekip katıldı.

Her ekibin 9 ile 12 dakikalık bir süre aralığında gösteri yapmasına olanak tanınan bu yarışma, yaklaşık bin 500 kişi tarafından büyük bir ilgiyle izlendi.

Türkiye'den T.C. Devlet Halk Dansları Topuluğu'ndan gelen ve Şinasi Pala, Aygen Kaçmaz, Adnan Başpınar, Erol Erdoğan ve Ulya Turgut'tan oluşan 5 kişilik jürinin değerlendirme yaptığı bu yarışmada, 50 üzerinden yapılan puanlamaya göre;

1. 'liği 47 puanla Bad Naumann IFKO Topuluğu Üsküp Halk Oyunları Ekibi,

2. 'liği 46 puanla Stuttgart Türk Halk Oyunları Topuluğu Kırklareli Ekibi,

3. 'lüğü 40 puanla Betzdorf Yörem Derneği Diyarbakır Ekibi,

4. 'lüğü 39 puanla Duisburg-Koblenz HALOY Grubu Karadeniz Ekibi,

5. 'liği 37 puanla Kornvestheim Okul Aile Birliği Kültür Merkezi ile Stuttgart Kültür ve Sosyal Yönlendirme Derneği'nin Edirne Kız Ekibi kazandı.

Birçok Türk ve Alman üst düzey yöneticinin ilgiyle izlediği bu yarışma, TRT-INT ve diğer 3 Türk televizyon kurumunun yayın programındaydı.

Langen Belediye Meclisi Başkanı Karl Weber ve Frankfurt Başkonsolosu Derya Kanbay'ın da konuşma yaptığı bu yarışmada diğer derecelendirmeler şu şekilde

gerçekleşti;

6. 'liği 36 puanla Lennenstadt-Meggen Elele Grubu Ege Kızlar Ekibi,

7. 'liği 34 puanla Rüsselsheim Barışevi Topuluğu Diyarbakır Ekibi,

8. 'liği 33 puanla Augsburg Kilim Topuluğu Diyarbakır Ekibi,

9. 'lüğü 31 puanla Velbert Atatürkçü Gençlik Derneği Kars Ekibi,

10. ve 11. 'liği 29'ar puanla Pforzheim Arkadaş Topuluğu Elazığ Ekibi ile Frankfurt Kulturtreff Artvin Ekibi,

12. 'liği 27 puanla Norderstaedt ve Çevresi Türk Alman Dostluk Derneği Adıyaman Ekibi,

13. 'lüğü 25 puanla Mannheim Canlar Topuluğu Gaziantep Ekibi aldılar.

Birinci olan ekibin öğreticisi Erdoğan Karatay, yurtdışındaki gençlerimizi halk oyunları etkinliklerine daha fazla katılmaya çağırırdı. İkinci ve beşinci olan ekipleri birlikte yetiştiren Aykut Dalgıç ve Beycan Başlı, bu yarışmanın Avrupa'daki tüm Türk Halk Oyunları ekiplerini kapsar hale getirilmesini, aynı zamanda yarışmanın otantik ve düzenlemeli olarak iki ayrı dalda yapılması gerektiğini belirttiler.

Lütfen Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü Öğrencisi Hakan Gökalp'in Anketini Cevaplayın.

Anketör: M. Hakan GÖKALP
T.M.D.K. T.H.O. Öğrencisi

I. BÖLÜM

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı :

Doğum Tarihi ve Yeri:

Öğrenimi ve Mesleği :

Bilgi Kaynağı :

II. BÖLÜM

Anket Soruları

• Halk Oyunlarına ne zaman ve nerede başladınız?

- İlköğretimde (19....)
- Lisede (19....)
- Yüksekokul (19....)
- Dernek ve Halk Eğitim (19....)
- Diğerleri.....(19....)

• Hangi Yöre oyunlarını biliyorsunuz, bu yöre oyunlarından 5 tanesini yazınız?

- Zeybek
1.....2.....
3.....4.....
5.....
- Karşılama
1.....2.....
3.....4.....
5.....
- Halay
1.....2.....
3.....4.....
5.....
- Bar
1.....2.....
3.....4.....
5.....
- Horon
1.....2.....
3.....4.....
5.....
- Kaşık
1.....2.....
3.....4.....
5.....

• Oyun Eğitmenliği yaptınız mı? Yaptıysanız kaç yıldan

beri yapıyorsunuz?

- Hayır
- Evet (.....)

• Hangi kurumlarda oyun eğitmenliği yaptınız?

- Dernekler
- Gençlik Merkezleri
- Halk Eğitim
- Diğerleri.....

• Halk Oyunları konusu ile ilgili şimdiye kadar yapmış olduğunuz, (derleme, kitap, makale, v.b..) çalışmanız var mı, varsa nelerdir?

- Çalışmanın niteliği :
- Çalışmanın içeriği :
- Yayınlandığı Yer :
- Çalışmanın Tarihi :
- Böyle bir çalışmam yok :

• Hangi kurumda, ne kadar zamandır jüri üyesisiniz?

- Milli Eğitim Bakanlığı (.....)
- Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (.....)

• Hangi kategoride jüri üyesisiniz?

- A Kategorisi
- B Kategorisi
- C Kategorisi

• Şimdiye kadar görev aldığınız yarışmalarda hangi yöreleri değerlendirdiniz?

-
-
-
-

• Hangi yörelerin yarışmada kullandıkları kostümleri bilmektesiniz?

-
-
-
-

• Aşağıda verilen terimlerin yörelerini belirterek neler olduğunu söyleyiniz?

- İlbade, Yöresi: (.....)
- Gazeki....., Yöresi: (.....)
- Abani....., Yöresi: (.....)
- Börk....., Yöresi: (.....)
- Zıpka....., Yöresi: (.....)
- Boziye....., Yöresi: (.....)
- Çistik....., Yöresi: (.....)
- Kefite....., Yöresi: (.....)
- Araçın....., Yöresi: (.....)

• Kabalak....., Yöresi: (.....)

• Müzik eğitimi aldınız mı?

- a. Evet
b. Hayır

• Aşağıdaki kavramların size en uygun olanını seçiniz?

a. Nota bilgisi

Biliyorum Az biliyorum Hiç bilmiyorum

b. Enstrüman bilgisi

Biliyorum Az biliyorum Hiç bilmiyorum

c. Ritm bilgisi

Biliyorum Az biliyorum Hiç bilmiyorum

• Sizce, yarışmalarda müzisyen sayısı sınırlı tutulmalı mı, yoksa bir orkestrasyon mu oluşturulmalıdır?

- a. Sınırlı tutulmalı
b. Hem sınırlı tutulmalı hem de yöre sazları kullanılmalı
c. Orkestrasyon kullanılmalı

• Yarışmalarda kullanılan Türk Müziği çalgılarının dışında Batı Müziği çalgıları da kullanılmalı mı?

- a. Evet
b. Hayır

• Yarışmalarda yapılan müzikte çok sazlılık unsurunun, Halk Oyunları müziklerinin özünü bozduğunu düşünüyor musunuz?

- a. Evet
b. Hayır

• Halk Oyunlarının gerek yarışmalarda gerekse gösterilerde icra edilmesindeki yaklaşımınız nedir?

- a. Otantik forma bağlı kalınması
b. Düzenleme yapılması ve düzenlemeye göre bazı değişikliklerin uygulanması
c. Yenilikçi ve stilize formlarla sunulması

• Sizce yarışmalarda ve gösterilerde kullanılan ideal sahne tipi ne olmalıdır?

- a. Tek yönlü sahne
b. Üç yönlü sahne
c. Dört yönlü sahne

• Halk Oyunlarını sahnede düzenleme yapılarak sunulması oyunlarımızın özünü bozuyor mu?

- a. Evet
b. Hayır

• Sahne sanatları ile ilgili düşüncelerinizi kısaca belirtiniz?

.....
.....
.....

• Halk Oyunlarını bir sahne sanatı olarak görüyor musunuz?

- a. Evet
b. Hayır

• Aşağıdaki kavramları sahnelemedeki önem sırasına göre sıralayınız?

- Oyun analizinin yapılması
 Müziksel analiz
 Adım cümlesi, müzik cümlesi uyumu

Kurgu

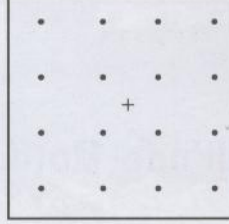
Destek öge kullanımı

Oyun patentlerinin hazırlanması

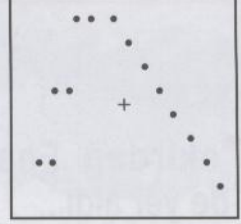
Oyun serisinin belirlenmesi

• Aşağıdaki patentlerden hangileri simetri, asimetri ve estetik dengeye uygun veya değildir?

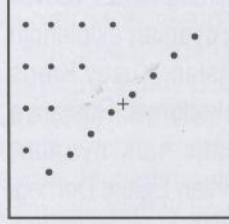
a.

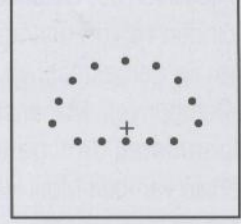
b.

c.

d.

• Sizce sahnede fiziksel denge ile estetik denge arasında nasıl bir ilişki vardır? Kısaca belirtiniz.

.....
.....
.....

Fikrim yok

• Yarışmalarda değerlendirilmesindeki mevcut kriterler sizce yeterli mi?

- a. Yeterli
b. Yeterli değil (Cevabınız bu ise 25. soruyu da cevaplayınız)

• Yeterli bulmadığınız yönleri kısaca belirtiniz?

.....
.....
.....

• Sizce, kriterleri oluşturan bölümleri (giysi, müzik, oyun) değerlendiren jürilerin, hepsinde mi yoksa bir bölümde mi uzmanlaşmaları gereklidir?

- a. Hepsinde
b. Sadece birinde

• Ekleme istediğiniz şeyler varsa belirtiniz.

.....
.....
.....

Lütfen Bu Anketi doldurarak Hakan Gökalp Gaziantep Üniversitesi Türk MusikisiDevlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü Öğrencisi/ Gaziantep Adresine Postalayınız.

Motif'ten...

Tekirdağ Festivali'nde Motif de yer aldı...

8-11 Haziran 2000 tarihleri arasında Tekirdağ'da gerçekleştirilen 36. Geleneksel Tekirdağ Kiraz Festivali yurt içinden ve yurt dışından halk oyunları ekiplerinin katılımı ile gerçekleştirildi. Bulgaristan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Macaristan, Makedonya, Romanya ve Yunanistan'dan gelen misafir halk oyunları ekiplerinin yanında Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği de Karadeniz ve Diyarbakır yöresi halk oyunları ekipleri

ile festivalde yer aldı. Tekirdağ Belediyesinin organize ettiği festivalde halk oyunları ekiplerinin sergilediği gösteriler halk tarafından beğeni ile izlendi. Tekirdağ Valisi **Cemalettin Sevim** Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği elemanlarını makamında kabul ederek guruba başarılarından dolayı teşekkür hediyeleri sundu. Tekirdağ Belediye Başkanı **Osman Tabak** makamında ziyaret edilerek festival anısına hatıra plaketi sunuldu. Dernek Başkanı **M.Zeki Baykal**'ın da iştirak ettiği festivalde Baykal, Vali **Cemalettin Sevim**'e dernek faaliyetleri hakkında bilgi verdi.

Motif Macaristan'da...

12-22 Ağustos tarihleri arasında Macaristan'ın Szazhalombatta şehrinde gerçekleştirilen Summerfest International Folk Dance

Festival'e Azerbaycan, Hindistan, Porto Rico, Brezilya, Portekiz, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Polonya, İsviçre, Finlandiya, Makedonya, Litvanya, Sardunya, Şili, Macaristan ve Türkiye olmak üzere 16 ülkenin halk dansları ekipleri katıldı. Türkiye'yi temsilen festivale katılan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği ;Artvin, Şanlıurfa, Bitlis, Adıyaman, İçel-Mut, Malatya yöresi halk oyunları ekipleri ile sahne aldı. Katılımcı ülkelerin örf, adet, gelenek ve göreneklerinin çeşitli organizasyonlar ile ülke tanıtımı ve grupların birbirleri ile kültür alışverişi içerisinde kaynaşmalarını amaçlayan festivalde Motif elemanları Türk örf,adet,gelenek ve görenekleri ile halk oyunlarını Macar halkına ve diğer katılımcı ülkelere tanıtmış olmanın gurur duyduklarını belirtti.Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği yönetici ve elemanlarını makamında kabul eden Büyükelçi **Ender Arat** dernek elemanlarını başarılarından dolayı kutlayarak teşekkür hediyeleri

sundu.Macaristan görsel ve yazılı basınında geniş yer alan festivalde Türk Halk Giysileri ve Türk Halk Oyunları basın mesuplarına ve Macar halkına tanıtıldı.

Presedent Hotel'in sponsorluğunda Grup ile festivale katılan Otel aşçılarından **Arif Deveci** Gastronomik Geceler adı altında yapılan organizasyonda hazırladığı birbirinden güzel yemekler ile Türk Mutfağının doyumsuz lezzetini misafirlere ikram etti. Yemek boyunca misafirlerden yoğun ilgi gören Deveci Presedent Hotel aracılığı ile Türk Mutfağının leziz yemeklerini Macaristan'da tanıtmış olmaktan gurur duyduğunu belirtti.

Anadolu'dan Yöresel Görüntüler Sergisi'nden...

Gazeteci Ressam **Ekber Yeşilyurt** 'un "Anadolu'dan Yöresel Görüntüler" Resim sergisi Tekel Sanat Galerisi'nde sergilendi. Yapıtlarında "Anadolu'da Kadın Baş Bağlamaları" üzerinde yoğunlaşan sanatçının sergisine sanat ve halk bilim camiasından bir çok seçkin

davetli katıldı. Fotoğrafta (soldan); CİOF Türkiye Temsilcisi Savaş Tuğsavul, Ressam Althan Enson, Motif Dergisi Genel Yayın Yönetmeni ve Yazışlıeri Müdürü Ekber Yeşilyurt, Motif Yönetim Kurulu Başkanı ve işadami M. Zeki Baykal, İTÜ TMDK Halk Oyunları Başkanı Fikret Değerli ve Kültür Bakanlığı HAGEM Başkanı Yener Atutan sergide görülmektedir.

Malatya Kale İlçesi Tarihi Bir Gün Yaşadı...

İstanbul'da faaliyet göstermekte olan İzollu Vakfı yöneticilerinin üstün gayretleri neticesinde üç ay gibi kısa bir zamanda inşa edilen İzollu Vakfı Sağlık Ocağı Malatya'nın önde gelen isimlerinin katıldığı bir törenle hizmete girdi. Ayrıca Vakıf

tarafından İzol Halkının daha rahat bir yaşam sürmesi adına ve ilçe halkının acil sağlık problemlerinin karşılanabilmesi için bir ambulans alındı.

İzollu Vakfı'nın kurucu üyesi olan M. Zeki Baykal açılış töreninde yaptığı konuşmada yapılan çalışmaları dile getirerek, bundan sonraki çalışmalarında da bu tür başarılarla imza atacaklarını belirtti. Törende hazır bulunan Malatya Valisi ve Kale Kaymakamı açılan sağlık ocağının doktorsuz kalmaması ve sağlık ekibinin devamlı olması için gerekli desteği vereceklerini söylediler.

Malatya Valisi Mustafa Yıldırım ve Kale Kaymakamı Mustafa Özbay, M. Zeki Baykal ile vakıf çalışmaları ve sağlık ocağı hakkında bilgi alışverişinde bulundular.

Motif yeni dönem kayıtlarını başlattı...

1999-2000 yılı faaliyetlerini sürdürmekte olan Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği aynı zamanda gelecek yılın kadrosunu genişletmek amacı ile yeni kayıt dönemini başlattı. Halk oyunlarına gönül vermiş gençleri Motif çatısı altında birlikte çalışmaya davet eden dernek yöneticileri yeni çalışma dönemine ait tüm hazırlıklarına başladı.

Motif'te İsim Genişlemesi...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği gerçekleştirdiği son Genel Kurulu'nda derneğin Gençlik Kulübü statüsüne geçmesi kararı aldı. Resmî makamlarca onaylandı. Dernek, bundan böyle Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü ismi ile çalışmalarını devam ettirecek.

Gaz Dedektörü ve Alarmı

Güvenliğiniz İçin, Doğru Seçim...

Türkiye
Genelinde
Bayilikler
Verilecektir...

Türkiye'nin İlk

TSEK

Belgeli Gaz
Dedektörü

İTEK

Gaz* Kaçaklarına Karşı Erken Uyarı Sistemi

*Patlayıcı Gazlar: Doğalgaz, LPG, Tüpgaz, Propan, Metan, Etan v.b.

İLERİ TEKNOLOJİ LTD. ŞTİ.

Selçuklar Sokak, Özlem Apt. 51/20 Akatlar / İstanbul, Türkiye
Tel.:(0212) 351 13 80 (4 Hat) • Fax: (0212) 351 13 78
e-mail:i-tek@superonline.com

ARMELIT

TEKSTİL TURİZM ORGANİZASYON
GIDA İNŞAAT SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

ALO KOSTÜM HATTI
0216. 379 70 79

Arayın!

**Kostümünüz en kısa zamanda
elinizde olsun.**

**Kostüm kiralamada
tartışmasız lider kuruluş**

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNÇİ GIDA SAN. TİC. LTD.ŞTİ. KURULUŞUDUR

MERKEZ

İstanbul Caddeesi, No.:77 (Adliye Karşısı)
Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 570 06 62 - 583 45 89

ŞUBESİ

Milhyetçi Sokak, No.:9/A Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

Sayın Motif Dergisi Okuyucusu,

Dergimizin 22. sayısı elinize ulaşmış bulunuyor. Her sayısını biraz daha geliştirmek ve güzelleştirmek için çaba sarfettiğimiz, yoğun bir sevgi ve emek ürünü olan Dergimizin, tarafınızdan paylaşılması en büyük dileğimizdir.

Motif Dergisi'nin bundan sonraki sayılarının size ulaşmasını arzu ediyorsanız ve abone olmayı düşünüyorsanız, lütfen telefon, faks, e-mail veya mektupla bize bildiriniz.

Ayrıca Dergimizin yeni yayın döneminde, bize ışık tutacak görüşlerinizi de, aşağıdaki boş kısma lütfen yazınız. En büyük arzumuz bundan sonra da Dergimiz aracılığı ile birlikteliğimizin sürmesidir.

Saygılarımızla,

Motif Dergisi

Motif Dergisi'ne Ulaşmak için:

Tel. : 0.212. 531 61 68

Faks : 0.212. 635 52 43

Adres : Fevzipaşa Caddesi, No:124/2 Atıkali - Fatih / İSTANBUL

(Formu işaretli yerden kestikten sonra katlayarak bize gönderebilirsiniz.)

MOTİF DERGİSİ ABONE FORMU

FİRMA ADI : _____
FAALİYET ALANI : _____ KAMU () ÖZEL ()
ADI SOYADI : _____
ADRES : _____

POSTA KUTUSU () POSTA KODU ()
TELEFON : _____ FAKS : _____

LÜTFEN SİZE UYGUN SEÇİMİ İŞARETLEYİN

	YURT İÇİ	YURT DIŞI
() 6 AYLIK (2 SAYI)	4.000.000.-TL.	() 6 AYLIK (2 SAYI) 15 \$
() 1 YILLIK (4 SAYI)	8.000.000.-TL.	() 1 YILLIK (4 SAYI) 30 \$

NOT : FİYATLARIMIZ 2000 YILINI KAPSAR.

ÖDEME ŞEKLİ

() NAKİT
() BANKA HAVALEŚİ (ESBANK BEYAZIT ŞUBESİ 304250-351081-5 NOLU
MOTİF HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ HESABI)
() POSTA HAVALEŚİ (FEVZİPAŞA CADDESİ NO:124 KAT:2 ATİKALİ / FATİH / İSTANBUL
TEL.: 0.212. 531 61 68 • FAKS: 0.212. 635 52 43)

TARİH / /

İMZA

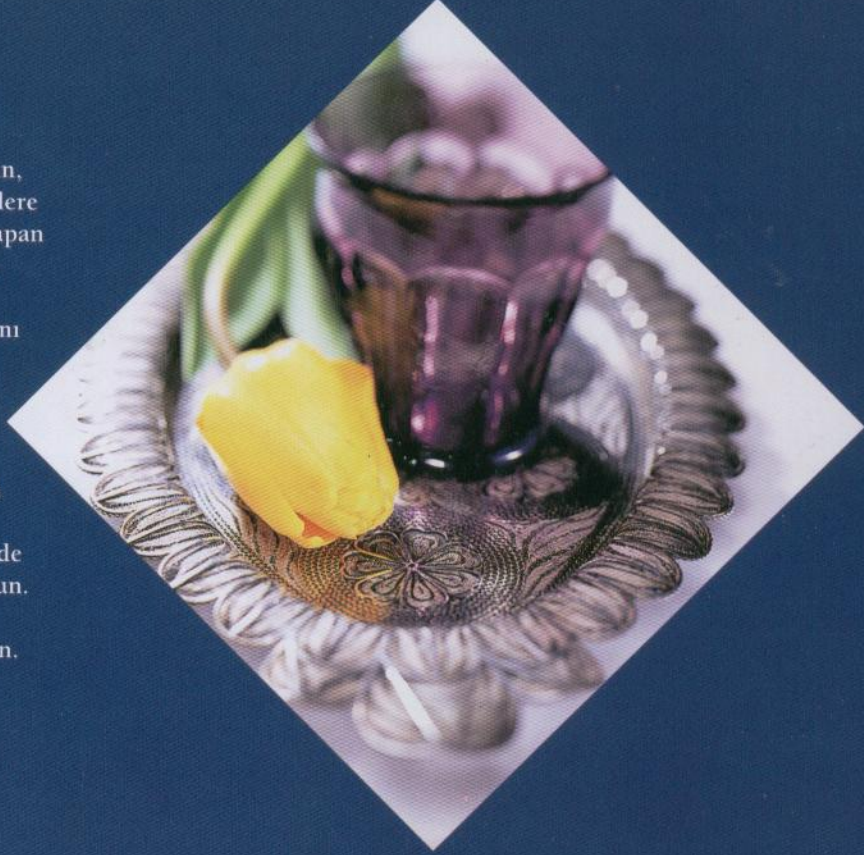
Görüşleriniz

NOT : Abonelik kaydınızın yapılabilmesi için bu formun doldurduktan sonra tarafımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Yaklaşık altıyüz yıldır dünyanın konuğunu ağırlyyoruz...

Doğu ile Batı'yı buluşturan,
tarihteki en büyük devletlere
asırlar boyu başkentlik yapan
İstanbul, yaklaşık altıyüz
yıldır dünyanın dört bir
yanından gelen konuklarını
ağırlamakta. Bize özel
misafirperverlikle...

İstanbul'un tüm tarihini
soluyan ve kendi tarzında
bu zenginliği yeniden
yorumlayan Eresin Hotel'de
siz de özel misafirimiz olun.
Geleneksel Türk konuk
severliğinin keyfini çıkarın.

Millet Caddesi 186, Topkapı 34270 İstanbul
Tel: (0212) 631 12 12 Faks: (0212) 631 37 14, 631 37 02
Website: <http://www.eresin-topkapi.com.tr>,
E-Mail: eresintopkapi@superonline.com

ERESIN HOTEL®
İSTANBUL

GOLDEN TULIP
Hotels

baykallar
TEKSTİL & DERİ PAZ. SAN. VE TİC. A.Ş.

baykallar
DERİ SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Tel. : (0.212) 516 34 30 (3 Hat)
Fax : (0.212) 516 48 30
Tel. : (0.276) 231 00 81 UŞAK
Fax : (0.276) 231 00 41

baykallar
TEKSTİL DERİ PAZ.SAN.VE TİC. A.Ş.

Tel. : (0.282) 686 14 88 • 686 35 79
ÇORLU - TEKİRDAĞ

BAYKALLAR

Sigorta

ARAÇILIK HİZMETLERİ LTD. ŞTİ

Tel./ Fax : (0.212) 638 57 79 • 518 96 89

CGB

DİŞ TİCARET
DERİ TEKSTİLSAN. LTD.ŞTİ.

Tel. : (0.212) 510 88 73 - 74
Fax : (0.212) 510 88 75